rijksuniversiteit groningen

Magazine voor alumni en relaties
Nummer 2, juli 2017

Broerstraat 5

In dit nummer:

Buiten de bubbel in het VK

Meer donorlevers

Stille kracht theoretische chemie

Lezersonderzoek

Natuurinclusieve landbouw

Sociaal ondernemer Merel Rumping Alumnus van het Jaar

Waar wordt de mening een vraag?

rijksuniversiteit groningen

Jeruzalem
Tempelberg/Har ha-Bayit/
Haram al-Sharif, 5 juni 2014
© Comenius Images 2016

Comenius Leergangen

In de afgelopen twintig jaar is Comenius uitgegroeid tot een toonaangevend, op visievorming en persoonlijk leiderschap gericht instituut. De academische, op samenhang gerichte aanpak ervan is geïnspireerd op het denken van de Europese didacticus Jan Amos Comenius (1592-1670). In zijn boek *Het Labyrint* van de wereld roept hij leiders op problemen te duiden in hun onderlinge samenhang en gezamenlijk te streven naar overzicht en visie. Daarbij stelt hij dat er niets op de wereld is dat een met zintuigen en verstand begiftigd mens niet zou kunnen leren: *Omnes, Omnia, Omnino.*
Bestuurders, toezichthouders, directeuren en andere executives uit het publieke en private domein nodigt Comenius Leergangen uit voor de nieuwe, internationale Middle East Leadership Course.

Middle East Leadership Course

Wijs en mensgericht leiderschap

Internationaal executiveprogramma gericht op wijs en mensgericht leiderschap aan de universiteiten van Jeruzalem, Amman en Teheran.

Deelnemers aan Comenius' *Middle East Leadership Course* verkennen 'hoofd en hart' van het Midden-Oosten en onderzoeken de politieke en culturele complexiteit ervan, in relatie tot actuele en fundamentele thema's in bestuur, beleid en strategie. Reflectie op de wederzijdse beeldvorming tussen Oost en West is daarbij cruciaal.

Deze leergang verschaft verdieping en context bij actuele vraagstukken die zijn verbonden met de bakermat van jodendom, christendom en islam.

Comenius maakt ook ruimte voor sprekers met 'orthodoxe' meningen. Zij nodigen uit tot een gesprek over de eigen, vertrouwde opvatting. Deelnemers aan deze leergang wordt veel gevraagd, zoals reflectievermogen en zelfbeheersing. En durf en vrijmoedigheid op locatie de schurende werkelijkheid te verkennen.

Comenius' *Middle East Leadership Course* verdiept kennis tot wijsheid en stimuleert executives tot echt verbindend leiderschap. Bewust van wat mensen ten diepste raakt en beweegt.

Meer weten? Download de brochure op **www.comeniusleergang.nl** of bel adviseur leergangen Clara Smits **033 - 422 99 29**.

Comenius
voor wie alles al denkt te weten

connected to FREIA

REDACTIONEEL

REDACTIEB5@RUG.NL

Omdat ze inspirerend en veelbelovend is: Merel Rumping is de nieuwe Alumnus van het Jaar. Ze zag al jong 'hoe heftig de wereld is', deed in Groningen de master Internationale Betrekkingen en Internationale Organisatie en werd ondernemer. 'Sociaal ondernemer'. Ze startte LegBank om met een nieuwe techniek goede onderbeenprotheses voor meer mensen bereikbaar te maken. Te beginnen in Colombia.

Nieuwe, positieve ontwikkelingen een zetje geven, daar gaan veel verhalen in dit zomernummer over. Groningse wetenschappers vertellen over hun innovatieve werk om supercomputers in te zetten bij complexe chemische vraagstukken, natuurinclusieve landbouw te kunnen omarmen of donororganen geschikter te maken voor transplantatie. Goed beschouwd ademt de hele editie een sfeer van visie en enthousiasme en – opvallend – bijna iedereen getuigt van het belang van samenwerken. Want, zo lezen we, zonder samenwerking geen veerkrachtige samenleving, geen plezier in het werk en geen succes.

Die 'succesverhalen' kunnen volgens sommige alumni wel een onsje minder, blijkt uit het lezersonderzoek naar *Broerstraat 5*. Dat circa 90% van de respondenten meldt dat hun alumni-magazine bijdraagt tot een goed gevoel over de RUG en meer betrokkenheid bij hun oude universiteit, is positief. 71% prefereert een papieren versie en de meest gewaardeerde rubriek is 'Alumni Achteraf'. We zijn de respondenten dankbaar en gaan ons voeden met hun antwoorden en opmerkingen.

De klacht over de overdaad aan succesverhalen zit ons als redactie wel wat dwars. Gaat onze voorkeur echt uit naar zondagskinderen met glanzende carrières? Vertelt niet bijna elke geïnterviewde over tegenslagen, moeite en falen? En kwam succes niet dankzij hun positief blijven en stug doorzetten? Wat vooral glans geeft aan hun verhalen, denken wij, is het plezier dat zij hebben, in hun werk in Suriname of in de horeca, in saffraan oogsten of gewoon in het fotograferen van een Grote groene sabelsprinkhaan.

Wij wensen u veel leesplezier en een fijne zomer!

COVER **MEREL RUMPING**, ALUMNUS VAN HET JAAR 2016

INHOUD

COVER REYER BOXEM

4
Sociaal ondernemen in Colombia
Alumnus van het Jaar Merel Rumping wil onderbeenprotheses voor iedereen bereikbaar maken.

6
Column
Elmer Sterken, rector magnificus

7
Alumnus in het buitenland
Italië

8
Gronings antwoord op tekort donorlevers
De 'perfusiekamer' maakt donororganen – ook de minder geschikte – beter bruikbaar voor transplantatie.

10
Alumnus schrijft boek

11
Ain Wondre Stad
Marijn de Vries

12
De straat op in het Verenigd Koninkrijk
Buiten de bubbel hoorde oud-correspondente Titia Ketelaar andere verhalen.

14
Groningen, 't kon minder

15
Lezersonderzoek Broerstraat 5
71% van de respondenten leest *Broerstraat 5* het liefst op papier.

16
Foto
De Grote groene sabelsprinkhaan

18
Toekomst boeren: samen met de natuur
Noord-Nederland proeftuin voor 'natuurinclusieve landbouw'?

20
Scheikundige zonder labjas
Ria Broer, stille kracht in de Groningse chemie

22
Veerkrachtige samenleving vergt samenwerking
18,8 miljoen euro voor interdisciplinair onderzoek SCOOP is een bijzonder succes.

24
'Vrouwen moeten niet harder werken, maar slimmer'
Vijf tips voor de pas afgestudeerde jonge vrouw

25
Ubbo Emmius Fonds

26
Alumni Actief

30
Oraties, Portretten, Colofon

32
Alumni Achteraf
psychologie

Na haar master Internationale Betrekkingen en Internationale Organisaties werd **Merel Rumping** bij nader inzien geen diplomaat, maar sociaal ondernemer. ‘Om iets te doen aan het onrecht in de wereld.’ De RUG verkoos haar tot **Alumnus van het Jaar 2016**. Rumping krijgt haar prijs uitgereikt tijdens de Opening van het Academisch Jaar, op 4 september.

JURGEN TIEKSTRA LEONARD FAUSTLE

WWW.RUG.NL/ALUMNUSVANHETJAAR

Sociaal ondernemen in Colombia

Soms moest Merel Rumping twee uur op een scooter door de straten van Medellín rijden om bij haar klanten te komen. Het was 2006. Ze werkte in Colombia bij de microkredietbank La Corporación Mundial de la Mujer en ging persoonlijk langs bij de mensen die een lening wilden hebben. Daarvoor moest ze meestal naar de buitenwijken van de miljoenenstad in het noordwesten van Colombia.
Ze herinnert zich een vrouw die geld verdiende met het verkopen van kinderonderbroekjes. Haar man knipte de stof, zij naaide. Maar toen ging de naaimachine stuk. Vanaf dat moment moest het echtpaar leven op een dieet van sinaasappels van een eigen sinaasappelboom en de eieren van de kippen die ze hadden. Ze kwamen bijna om van de honger. Dankzij de lening konden ze een nieuwe naaimachine kopen.

FOTO REYER BOXEM

Merel Rumping (1984) studeerde **politicologie in Toulouse**, behaalde haar bachelor European Studies aan de UvA en studeerde in 2010 aan de RUG af met de master Internationale Betrekkingen en Internationale Organisaties. Specialisatie: bedrijfsethiek. Haar eindscriptie ging over het gewelddadige conflict rond de coltanmijnen in Oost-Congo en de morele betrokkenheid van het bedrijfsleven daarbij. (Coltan is een belangrijke grondstof van mobiele telefoons en spelcomputers.) Na haar studie in Groningen werkte ze bij de Nederlandse ambassade in Marokko, Max Havelaar en de Royal Bank of Scotland. Vanaf 2011 werkt ze bij ProPortion, waar ze in 2014 de sociale onderneming LegBank startte.

Sociale ondernemingen

Inmiddels is het elf jaar later. Die wereld van het microkrediet ligt nu ver achter Merel Rumping, maar Colombia is geestelijk nog altijd nabij. Ze zit aan een Nederlands terrastafeltje, op een voorzomerse dinsdag, terwijl de zaadpluizen van de bomen door de lucht zweven. Voor haar staan een cappuccinokopje en een glaasje water, die ze straks al schuivend zal gebruiken om het bedrijfsmodel van haar sociale onderneming uit te beelden. Die onderneming is LegBank.
In 2008 was Rumping naar Groningen gekomen om de universitaire master Internationale Betrekkingen en Internationale Organisaties (IBIO) te doen. Die studie leek de ideale springplank voor een later leven als diplomaat. Maar tijdens haar stage bij de Nederlandse ambassade in Marokko besefte ze dat dit niet de juiste wereld was voor haar: als diplomaat zou ze op te grote afstand van de mensen die ze wilde helpen staan. Die afstand was er niet geweest tijdens haar werk bij de microkredietbank in Colombia. Na haar afstuderen bij de RUG besloot ze daarom in dienst te treden bij ProPortion, een organisatie in Amsterdam die sociale ondernemingen opzet in 'opkomende economieën'.

LegBank

Onder de vleugels van ProPortion begon Rumping vanaf 2014 aan LegBank, haar eigen sociale onderneming. Tijdens haar jaren in Medellín had ze namelijk gezien dat veel Colombianen een geamputeerd been hebben, onder meer als gevolg van het grote aantal landmijnen door het decennialange conflict tussen linkse guerilla's, rechtse paramilitairen en de regering. Met LegBank wil ze zorgen dat gehandicapten in ontwikkelingslanden gemakkelijk toegang krijgen tot een goede prothese, te beginnen in Colombia.
'Met studenten van de TU Delft ben ik in Colombia gaan kijken wat de problemen zijn waar mensen die een prothese nodig hebben tegenaan lopen', vertelt ze. 'Enerzijds, op systeemniveau, bleek dat de afstand: de orthopedische centra zijn vooral in de stad, waardoor mensen ver moeten reizen en niet precies weten waar ze naar toe moeten. Anderzijds, op productniveau, merkten we dat veel mensen wel een prothese hadden, maar die onder hun bed hadden gelegd omdat die pijn deed. Je kunt een voet van wel 30.000 euro hebben, maar als de koker, die de prothese met de stomp verbindt, niet goed aansluit, dan loop je alsnog met pijn.'

Uitvinding

Cruciaal voor LegBank was een uitvinding van Arjan Buis, een Nederlandse onderzoeker aan de Strathclyde University in Glasgow. Buis had ooit een medisch apparaat bedacht, de Majicast, waarmee met behulp van waterdruk makkelijk en snel een gipsen mal gemaakt kan worden die zich naadloos vormt naar iemands geamputeerde ledemaat. Die mal wordt daarna gebruikt om een nauw op de stomp aansluitende koker te maken, waardoor de prothese comfortabel te dragen is.
Enig probleem was dat het apparaat van Arjan Buis niet zomaar grootschalig te gebruiken was. Een Nederlands designbureau moest er nog eindeloos mee testen en aan sleutelen, samen met prothesemakers en onderzoekers van Strathclyde. Rumping: 'Ik ben geen *engineer*, dus ik dacht op een gegeven moment: zijn we nóg niet klaar?, moeten we wéér opnieuw gaan testen? Het klinkt misschien eenvoudig: een gesloten watertank, met een membraan erin. Maar het is een heel ingewikkeld product. Een van de onderdelen is dan ook niet voor niets gepatenteerd.'

Hoofdkantoor Google

Na ruim een jaar begon de financiële situatie nijpend te worden. 'Ik was al anderhalf jaar bezig en had nog geen fondsen gevonden. Ik had wel wat kleine potjes, maar niet genoeg om alles draaiende te houden. Maar toen ineens' – Rumping knipt met haar vingers – 'kwam Google als oplossing.' Het was begin 2016 toen het Californische internetbedrijf een miljoen dollar in LegBank investeerde. Dat gebeurde niet met een vingerknip, maar pas na een uitvoerig aanvraagproces: na talloze *proposals* en meerdere skypesessies met het hoofdkantoor van Google in San Francisco. De investering was de redding van haar project.
En nu kan er met het cappuccinokopje en het glaasje water over het terrastafeltje geschoven worden. Rumping illustreert het bedrijfsmodel dat op dit moment in Colombia wordt uitgeprobeerd: 'Dus je hebt hier een groot, *full fledged* orthopedisch centrum (ze pakt het cappuccinokopje). Alles is daar aanwezig: je hebt de juiste middelen om protheses te maken, je hebt opgeleide mensen. Dan heb je hier

Vervolg op pagina 6 →

'DE VERHARDING VAN ONZE MAATSCHAPPIJ VERTOONT GELIJKE TRED MET DE VERHARDING VAN ONZE TUINEN'
STELLING **MONIQUE LEENDERS** GEDRAGS- EN MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN

Alumnus van het Jaar Merel Rumping: 'Je ziet hoe heftig de wereld is'

Vervolg van pagina 5

(ze schuift het glaasje water) een klein centrumpje, waar iemand protheses maakt met minder middelen. Diegene kan dan met de Majicast werken, is ons plan: hij doet gips om iemands stomp, die persoon gaat in het apparaat staan, ze wachten vijf minuutjes, en dan hebben ze een mal. Die mal kunnen ze met de post opsturen naar het grote orthopedische centrum, waar ze er een prothese van maken. Die wordt vervolgens toegestuurd. Dat is eigenlijk het doel van LegBank: hoe decentraliseer je orthopedische zorg?' In het bedrijfsmodel van LegBank kunnen prothesemakers de Majicast kopen op afbetaling, evenals de gehandicapten hun protheses.

Uitgerold

Op dit moment wordt alles voorbereid om die Majicast fabrieksmatig te produceren. Tien exemplaren zijn voorbesteld. De planning is om in oktober vijf naar Colombia te sturen. Gaat daar alles goed, dan kan de LegBank uitgerold worden naar andere landen. Begin mei was Rumping op een orthopedisch congres in Kaapstad, Zuid-Afrika, waar ze in gesprek kwam met specialisten uit Kenia. Ook denkt ze aan Zuid-Afrika en India als mogelijke markten. 'India is een land waar enorm veel diabetes is', vertelt ze. 'Diabetes is wereldwijd de belangrijkste oorzaak van onderbeenamputatie.'
Overigens wil Merel Rumping niet alle eer voor LegBank krijgen. Ze is weliswaar marketeer, projectmanager, uitvoerder en fondsenwerver ineen, maar het team bestaat nadrukkelijk ook uit onderzoekers van de Strathclyde University, prothesemakers van orthopedisch centrum Hoogstraat in Utrecht en collega's bij ProPortion.
Zelf groeide ze op in Heemskerk in Noord-Holland. 'Ik kom uit een sociaal nest', vertelt ze. 'Mijn moeder is verpleegkundige en mijn vader werkt met moeilijk lerende kinderen.' Ze koos voor de opleiding European Studies in Amsterdam, maar al na een paar maanden vloog ze als twintigjarige naar Colombia om daar in een opvangtehuis in Medellín vrijwilligerswerk te doen, met straatkinderen.

Dromerig

Dat begon wat dromerig: ze wilde graag Spaans leren, en ze kende toevallig iemand in Colombia bij wie ze kon logeren. Maar ze kwam er terecht in een rauw universum. 'Je ziet kinderen die in de prostitutie werken. Ik kende een meisje van elf, dat ik op straat onder een dekentje vandaan had getrokken. Zij prostitueerde zich om geld bij elkaar te krijgen voor haar broertje van zeven, Sebastiaan. Die liep in zijn onderbroekje rond, met een flesje lijm, en was continu *high*. Het was echt een heel harde wereld. Ik heb ook veel gelachen met die kids, maar ik denk dat die tijd me erg gevormd heeft. Je ziet hoe heftig de wereld is. Dat heb je niet door als je uit een dorpje komt: ik fietste in Nederland tussen de weilanden door naar school, kwam weer thuis en ging naar dansles. En ineens sta je met beide benen in de echte wereld en zie je wat voor onrecht er is. Dat heeft mij geprikkeld om tijdens mijn leven daar iets aan te doen.'
'Sowieso heeft, achteraf gezien, die tijd mij geholpen een netwerk in Colombia op te bouwen. Ik kende er mensen die me later konden helpen om bij artsen, zorgverzekeraars en de overheid aan te schuiven. Het is precies tien jaar geleden dat ik er woonde. Het is gek om er terug te komen, nu in een heel andere wereld. Ik bedoel: ik ging daar in die tijd altijd met jongeren om die allemaal een beetje stonken, en vaak luizen hadden. Nu zit ik er bij de overheid aan tafel. Heel maf.'

STERKEN STELT

Yantai komt eraan!

OPGETEKEND DOOR MARJAN BROUWERS

Van die zonnige dagen rond Hemelvaart heb ik dit jaar niets meegekregen, want ik was met een delegatie van de RUG naar onze toekomstige campus in China. Twee jaar geleden was ik voor het eerst in Yantai en toen keek ik mijn ogen uit. En deze keer was dat weer het geval, maar nu omdat er alweer zoveel was veranderd in de omgeving.

Het is ongelooflijk hoe snel ontwikkelingen gaan in China, ook in academisch opzicht. Dat is een van de redenen waarom we hebben besloten om in te gaan op de uitnodiging van de Chinese overheid om een eigen universiteit op te zetten in Yantai, een kuststad op een uur vliegen van Beijing. Op deze manier bouwen we onze reputatie en naamsbekendheid als internationale universiteit verder uit.

Yantai biedt ons ook de kans om onze basis te verbreden. We hebben op dit moment 30.000 studenten in Groningen. Hier verder groeien is lastig, maar daar kan dat wel: we kunnen zeker 10.000 studenten extra opleiden. Ze krijgen hetzelfde academische programma als in Groningen en studeren af met een Nederlandse bul. Dat is met name interessant voor Chinese studenten die graag een internationaal diploma willen halen maar die het studeren in het buitenland te duur vinden. Het is dan ook niet zo dat die Chinese studenten massaal naar Groningen komen: ze volgen ons programma in China. Tegelijkertijd kunnen onze eigen studenten een deel van hun reguliere programma in Yantai volgen. Dat is een waardevolle ervaring: je leert veel van het studeren in een totaal andere omgeving en je haalt ondertussen wel je punten. Voor onze wetenschappers is het weer een mooie kans om internationale ervaring op te doen als onderzoeker en docent.
Wij zijn de eerste universiteit op het Europese continent die deze stap zet en daar ben ik best trots op. Tegelijkertijd ben ik me ervan bewust dat het politieke klimaat in China anders is dan hier. Denk maar aan waarden als de vrijheid van meningsuiting. Daarom vind ik het belangrijk dat we ook daar onze academische autonomie en vrijheden goed bewaken. Ik heb dan ook tijdens deze reis een sessie geleid over onze visie op academisch onderwijs. Zo vinden wij het belangrijk dat onze studenten kritisch leren denken en met elkaar en docenten in discussie gaan. Dus niet braaf luisteren naar wat de hoogleraar zegt, maar actief meedoen.

Ik weet dat de vrees bestaat dat de campus daar ten koste zal gaan van de kwaliteit hier. Dat gaat niet gebeuren: als onze eigen mensen daar willen werken – voor een paar maanden of voor langere tijd – nemen we meteen nieuwe mensen aan om hun taken hier over te nemen. Verder gaan we vooral staf rekruteren speciaal voor China. Ik denk dat Yantai voor onze mensen heel interessant is, maar uiteraard alleen op basis van vrijwilligheid. Ook verwacht ik interessante spin-offs in Groningen. Zo hebben we al een bachelor Moderne Chinese Taal en Cultuur op de tekentafel liggen. Het liefst zou ik daar meteen mee van start gaan.

Elmer Sterken, rector magnificus

ELLIS ELLENBROEK WWW.DELICIOUSNATURE.COM

BUITENLAND

FOTO CASPAR VRENSEN

Vrienden helpen bij de oogst

Caspar Vrensen en Annemieke Kranendonk

FOTO PRIVÉ

'Je kunt haast alles bereiden met saffraan'

We gaan hier wonen! Hele volksstammen denken dat na een vakantie in La Bella Italia. RUG-alumni Caspar Vrensen en Annemieke Kranendonk voegden de daad bij het woord.

Ze zagen de Italiaanse kinderen zomers wel tot twaalf uur 's nachts op straat lopen. Dat nooit, namen Caspar en Annemieke zich heilig voor. Inmiddels zijn ook zoon Mels (9) en dochter Filippa (6) van die kleine nachtbrakertjes. Waarmee Caspar Vrensen (44) en zijn vrouw Annemieke Kranendonk (43) maar willen zeggen dat ze al aardig 'veritaliaanst' zijn.

In 2010 streek het gezin neer op het platteland van Le Marche, midden-Italië. In het dorpje Rotella tikten ze een oude boerenhoeve aan de voet van een berg op de kop, met negen hectare land. 'Een hoop mensen willen zoiets, maar weinigen durven het', zegt Caspar, alumnus bedrijfskunde.

Het was Annemieke, de dromer, die wilde emigreren. Misschien was het bij dromen gebleven als Caspar geen doener was geweest. Caspar: 'Ik vond het een goed idee, maar dan moest het wel binnen een jaar of anderhalf gebeuren. Ik wilde er niet over blijven lullen.'

Annemieke, die algemene literatuurwetenschappen studeerde, geeft yoga. Bedrijfskundige Caspar doet nu en dan een interimklus – omdat de kachel moet roken. Liever richt hij zich op zijn passie koken. Als selfmade kok geeft hij workshops en kookt voor gezelschappen in zijn huiskamerrestaurant. En Caspar is – vermoedelijk als enige RUG-alumnus ter wereld – saffraanboer. In oktober hoopt hij weer een kilo of anderhalf rode stampertjes – marktwaarde op de particuliere markt ongeveer 30 duizend euro – handmatig uit de krokusachtige bloempjes te plukken en te drogen.

Wijn verbouwen lag voor de hand. Maar de investeringen bleken hoog en de markt verzadigd. Het werd saffraan. Particulieren komen er voor aan de deur, ze verkopen het aan biologische winkeltjes en aan een tweesterrenrestaurant waar ze een monster hadden achtergelaten.

Zelf eten ze het ook veel. Caspar: 'Je kunt haast alles bereiden met saffraan, de mogelijkheden zijn grenzeloos.' Brood met saffraan, mayonaise met saffraan, appeltaart of noga met saffraan, saffraansoep met kikkererwten.

Een krachtig antidepressivum is het, ja zelfs een lustopwekkend middel, meldt Annemieke die zich verdiept heeft in kruidenleer: 'Alleen al aan saffraan ruiken maakt blij.'

Plannen voor de toekomst? Italianen zijn niet zulke planners, Caspar en Annemieke dus ook steeds minder. 'Als wij vertellen dat je in Nederland een eetafspraak drie maanden van tevoren moet vastleggen, zeggen ze hier: Hoe weet je nou of je over drie maanden zin hebt om die mensen te zien?'

Ze willen meer mensen laten delen in en genieten van hun culinaire talenten, hun kennis van de natuur, van yoga en van de omgeving. In september wil Annemieke yogavakanties aanbieden. Als het lukt. Want er moet nog zo veel. Het huis is nog niet af, de tuin veel werk. En tijdrovend is ook dat ze zelf vuur stoken voor warm water, zelf brood bakken en zelf schoonmaakmiddelen maken. Annemieke heeft nog wel een droom, de reden dat ze algemene literatuurwetenschappen ging doen: 'Ik wil ooit nog een boek schrijven.'

'TOURISM IS "WEATHERED" AND WEATHER IS "TOURISTIFIED"'
STELLING **JELMER JEURING** RUIMTELIJKE WETENSCHAPPEN

Overleven met een ernstig zieke, onherstelbare lever kan voorlopig niet zonder een levertransplantatie. Omdat optimale donorlevers zeer schaars zijn, wordt gezocht naar manieren ook minder goede levers te kunnen gebruiken. ‘Orgaanperfusie’ is het toverwoord in dit UMCG-onderzoek onder leiding van **Robert Porte**.

KIRSTEN OTTEN PORTRET REYER BOXEM

Gronings antwoord op tekort donorlevers

Als iemand hoogleraar Robert Porte, opgegroeid onder de rook van Rotterdam, tijdens zijn studietijd had voorspeld dat hij zich ooit Groninger zou voelen, dan had hij dat waarschijnlijk niet geloofd: ‘Op wat uitstapjes naar Amerika na – zoals een *Research Fellowship Transplantation Surgery* in Pittsburgh – heb ik mij tijdens mijn studie en artsenopleiding steeds op het Westen gericht. In Rotterdam ben ik tijdens mijn studie geneeskunde min of meer vanzelf in het levertransplantatieprogramma gerold dat daar net was opgezet. In Den Haag en Leiden heb ik de chirurgieopleiding gedaan.’

Vastgezogen in de klei

Door een telefoontje van de Groninger chirurg Maarten Slooff, hoofd van de afdeling Hepato-Pancreato-Biliaire (HPB) Chirurgie in het toenmalige Academisch Ziekenhuis, worden in 1997 onverwacht Portes bakens verzet. Hij vertelt lachend: ‘Of ik wel eens had nagedacht over Groningen? Nou nee, ik was er zelfs nog nooit geweest.’ Op uitnodiging van Slooff bezoekt Porte de stad en het ziekenhuis: ‘De reis naar het Noorden vond ik lang, maar de gemoedelijkheid van Groningen en de sfeer in het ziekenhuis maakten veel goed. En er werd in Groningen al vele jaren uitmuntend onderzoek gedaan op het gebied van orgaantransplantatie en kunstorganen, alleen hoorden wij daar in het Westen bar weinig over. Wat pr betreft zat de Groningse medische wetenschap in die tijd nog tot aan de enkels vastgezogen in de klei.’

Lange transplantatietraditie

In 1998 ging Porte aan de slag als stafchirurg in Groningen: ‘Een gouden greep. De onderzoeksgroep was veel kleiner dan nu, maar bestond uit bevlogen mensen die net als ik gefascineerd waren door de lever, die grote chemische fabriek in ons lichaam, met al zijn functies.’

Robert Porte (1962) studeerde geneeskunde en promoveerde in Rotterdam. Zijn promotieonderzoek deed hij in Pittsburgh, bij Thomas Starlz, chirurg van de eerste succesvolle levertransplantaties. Na zijn specialisatie werd hij in 1998 stafchirurg in het UMCG – met als specialisatie HPB-chirurgie en levertransplantaties – en in 2009 hoogleraar chirurgie. Daarnaast is hij hoofd van de afdeling Hepato-Pancreato-Biliaire Chirurgie en Levertransplantatie. In zijn vakanties werkt hij onbezoldigd op de polikliniek en in de operatiekamer van het Academisch Ziekenhuis in Paramaribo. (Meer hierover: www.ukrant.nl/magazine/pro-bono-paramaribo)

Als HPB-chirurg voert Porte vooral oncologische operaties uit aan de lever, alvleesklier en galwegen. Daarnaast is hij – al sinds het begin van zijn aanstelling – transplantatiechirurg, daarmee zich scharend in een lange Groningse traditie: Al sinds 1979 worden in Groningen levertransplantaties uitgevoerd. Landelijk had het Academisch Ziekenhuis daarmee de primeur, in Europa was het het vierde levertransplantatiecentrum. Jaarlijks staat de teller nu op zo’n zestig levertransplantaties. Porte vermeldt trots: ‘Onze vijftienhonderdste transplantatie was vorig jaar: een eenjarig meisje ontving een stukje lever van haar vader. Het gaat goed met haar. In Nederland is het UMCG overigens de enige plek waar – sinds 1982 – ook kinderen terecht kunnen voor een levertransplantatie.’

Donortekort

Het huidige levertransplantatieonderzoek wordt ingegeven door het feit dat er in Nederland een groot tekort is aan donororganen. Van de op handen zijnde nieuwe donorwet (Actieve Registratie) verwacht Porte weinig heil: ‘Ik vrees dat velen hun registratie juist zullen intrekken, omdat zij het gevoel hebben dat hun organen eigendom worden van de overheid. Er is zoveel achterdocht. De campagne zou zich meer moeten richten op scholen en gezinnen: bespreek het onderwerp aan de keukentafel, haal het uit de taboesfeer.’

Voor de organen die wél beschikbaar worden gesteld, geldt dat een groot deel ongeschikt is voor transplantatie, bijvoorbeeld doordat de donor te oud, te zwaar of ernstig ziek was. Porte licht toe: ‘Van de 140.000 Nederlanders die jaarlijks overlijden, zijn er slechts 250 geschikte donoren. Het trucje van de leverplaatsing kennen we inmiddels. Ook weten we hoe we infecties moeten voorkomen en welke nazorg de patiënt nodig heeft. We richten ons nu vooral op de vraag: Hoe komen we aan meer bruikbare organen?’

Donororganen werden in het verleden uitgespoeld met koude, zuurstofloze bewaarvloeistof en vervolgens op ijs bewaard. Hierdoor kwam de stofwisseling van het orgaan bijna stil te liggen waardoor het orgaan buiten het lichaam een tijdje kon 'overleven'. 'Op zich een redelijke methode, mits de organen in optimale staat zijn en dat is een zeldzaamheid.' Porte legt uit: 'Vooral de organen van donoren na een hart- dus bloedcirculatiestilstand, ongeveer 40% van de donoren in Nederland, lopen veel schade op. Voor die organen is zuurstofloze kou juist funest. Dit geldt ook voor levers van oudere donoren en van mensen met een ernstig overgewicht. Hierdoor bleef het aantal beschikbare donororganen minimaal en overlijden er nog steeds mensen op de wachtlijst omdat een nieuw orgaan te laat voor ze komt. Om het aantal geschikte donororganen omhoog te krijgen, hebben onderzoekers in Groningen de afgelopen jaren in nauwe samenwerking met de vakgroep Biomedical Engineering, onder leiding van hoogleraar Gerhard Rakhorst, geëxperimenteerd met orgaanperfusie.' Vorig jaar werd in het UCMG de eerste orgaanperfusiekamer in gebruik genomen waarin gelijktijdig een paar donorlongen, een lever en twee nieren machinaal buiten het lichaam in leven kunnen worden gehouden.

Verbluffende resultaten

'Het principe is eigenlijk heel eenvoudig: met behulp van een pomp, een kunstlong en een paar slangen worden de donororganen – in een steriele omgeving – continu doorspoeld, geperfuseerd, met zuurstofrijke vloeistof en voedingsstoffen en zodoende "beademd" en gevoed.' De resultaten zijn verbluffend en worden wereldwijd op de voet gevolgd. Porte vertelt enthousiast: 'Dankzij perfusie zijn alle organen vele uren langer houdbaar dan op ijs. Maar echt baanbrekend is dat organen die vóór transplantatie machinaal gepreserveerd zijn, beter functioneren en minder schade vertonen na transplantatie dan organen die alleen maar op ijs bewaard zijn geweest. Tegenwoordig gaan alle donornieren vóór transplantatie standaard enige tijd in de perfusiekamer. Levers en longen van suboptimale kwaliteit proberen we er ook op te lappen.'

Onderzoekers van meerdere universitaire ziekenhuizen werken momenteel samen aan het *finetunen* van het perfusieprogramma en kijken naar nieuwe mogelijkheden. Porte legt uit: 'We twijfelen nog altijd over de ultieme temperatuur waarop organen gepreserveerd moeten worden – moet dat koud of juist op lichaamstemperatuur? En in de nabije toekomst hopen we stamceltherapie in te kunnen zetten in de perfusie-opstelling. Bij de lever ligt de focus nu op de galwegen – de achilleshiel van de lever, waarin tijdens transplantatie áltijd schade ontstaat, soms onherstelbaar. Wij denken dat deze met behulp van stamcellen van de ontvangende patiënt kunnen worden behandeld tijdens de perfusie. Op deze manier kunnen we een gezonder orgaan met sterke galwegen plaatsen en de kans op vroegtijdig verlies verkleinen. Ik ga ervanuit dat dit gaat lukken, maar voorlopig is dit nog science fiction.'

Kruisbestuiving

Om optimaal onderzoek te kunnen doen, is samenwerking een vereiste: 'Binnen het UMCG is er nauw contact tussen alle transplantatieprogramma's. Voorbeelden van deze synergie zijn de zorg na transplantatie, onderwijs en gezamenlijke onderzoekslijnen.' Specifiek voor het leveronderzoek heeft Porte een samenwerkingsverband opgezet met universiteiten in Leiden, Rotterdam, Gent en Leuven: 'Het onderzoek ondergaat een voortdurende schaalvergroting. Dat moet wel mooie dingen op gaan leveren!'

STEUN!

Jubileumboek: 50 jaar transplantatie in Groningen

Groningen hoort bij de wereldtop in de transplantatiegeneeskunde. Meer dan 7000 volwassenen en kinderen kregen hier sinds 1968 een 'tweede leven' dankzij een transplantatie. Daarom wil het UMC Groningen Transplantatie Centrum in 2018 een jubileumboek uitbrengen over het rijke verleden, het heden en de toekomst van de transplantatiegeneeskunde in Groningen.
Voor de realisatie van dit jubileumboek wordt uw steun gezocht. Een belangrijk deel van de kosten is al gedekt. We hopen dat u wilt helpen de laatste € 30.000 bij elkaar te brengen: WWW.RUGSTEUNT.NL

'AL IS DE ONDERZOEKER NOG ZO SNEL, DE LOGISTIEK VERTRAAGT HAAR WEL'
STELLING **ELISE SCHUTTE** MEDISCHE WETENSCHAPPEN

Christiaan Triebert Europese journalistiekprijs

Christiaan Triebert (26) heeft de European Press Prize 2017 Innovation Award gewonnen. De jury hierover: 'From a stronger-than-before collection of new things on the block, Christiaan Triebert of the Netherlands wins for his brilliant use of WhatsApp communications between the plotters of the Turkish military coup. As the plotters struggled through a night of chaos, many simple things went wrong, including traffic jams. Triebert's work for Bellingcat allows readers to live through the coup that failed, facing minute-by-minute crises.' Triebert studeerde International Relations, Midden-Oostenstudies en Politieke Filosofie aan de RUG. In oktober had *Broerstraat 5* een interview met hem ('De appgroep van de Turkse coup-plegers') over zijn analyse van de coup in de nacht van 15 juli 2016.

Prijzen voor nieuw gebouw Energy Academy Europe

'Bescheiden, haast ingetogen en juist daardoor van grote schoonheid', vond de vakjury. Tijdens de Dag van de Architectuur Groningen is het gebouw Energy Academy Europe (EAE) van de RUG verkozen tot de mooiste nieuwbouw van de stad Groningen 2017. Het innovatieve pand op de Zernike Campus won ook de publieksprijs. Het werd ontworpen door De Unie Architecten en Broekbakema en heeft vele duurzame snufjes, zoals regenwateropvang voor binnentuinen en wc's en vouwbare zonnepanelen. Eerder dit jaar won de Energy Academy de internationale BREEAM Awards 2017 voor duurzame gebouwen. De EAE is een nieuw topinstituut waarin bedrijfsleven, onderwijs (van MBO tot WO) en wetenschap gezamenlijk werken aan onderzoek en innovatie naar energiegebruik en vooral –transitie. Meer hierover op WWW.RUG.NL/ENERGY-ACADEMY-EUROPE en in het oktobernummer.

WWW.RUG.NL/ALUMNI/BOEK

Hans Berens (1955) / wijsbegeerte 1988
De verliezer
Kroniek van zeven zonden. Filosofische roman werpt frisse blik op maatschappelijke kwesties.
WWW.PALMSLAG.NL € 18,95

Attie F. Bos (1946) / biologie 1988
Boerderijen in het wierden- en dijkenlandschap
Groningse boeren over nieuw- of herbouw van hun schuur of stal met landschap als uitgangspunt
WWW.ZOLDERMAN.NL/VLIEDORP/
€ 10,00

Louis Straatman (1949) / scheikunde 1977 en Gerard van den Berg
Goud, ja
Topsporters uit Groningen
WWW.UITGEVERIJPASSAGE.NL € 19,99

Rosemarie Buikema (1956) / Nederlands 1982
Revoltes in de cultuurkritiek
Kunst als effectieve vorm van cultuurkritiek
HTTP://NL.AUP.NL € 29,95

Koos Dijksterhuis (1962) / sociologie 1988
Eilandgevoel
Verhalen over de natuur van Schiermonnikoog
WWW.BORNMEER.NL € 15,00

Philip Everts (1938) / rechten 1962
Zo leven wij nu van de eene dag in de andere
Brieven uit de oorlogsjaren
WWW.UITGEVERIJASPEKT.NL € 24,95

Camilo Penrroz (1983) / internationale betrekkingen 2011
Tot hier en nu verder
Roman over persoonlijke zoektocht zoon Chileense vluchtelingen door het land van zijn ouders
WWW.CAMILOPENRROZ.NL € 19,95

Theunis Piersma (1958) / biologie 1984
Reisvogels
Boordevol prachtige foto's van Jan van de Kam
WWW.BORNMEER.NL € 35,00

Kees van der Ploeg (1954) / kunstgeschiedenis en archeologie 1982
De Ploeg, het expressionisme en de architectuur
Over onder meer Egbert Reitsma, Evert van Linge en Siebe Jan Bouma
WWW.WBOOKS.COM € 19,95

Jan de Roos (1950) / geschiedenis 1975
Heemskerkse burgemeesters in oorlogstijd
Willem Vreugde, Herman van Benthem, Karel ter Punt
WWW.BOEKENBESTELLEN.NL € 24,95

Meer boeken op
www.rug.nl/alumni/boek

AIN WONDRE STAD

Groningen. Universiteit. Maar ook talloze straten, huizen, bruggen, pleinen waar herinneringen liggen. Bekende oud-RUG-studenten vertellen over hun speciale plek.

ELLIS ELLENBROEK KEES VAN DE VEEN
GIJS VERSTEEG (PORTRET)

‘Veertien halve liters in een keer’

‘Mijn vriendin Lisette en ik waren de eerste vrouwen die bij de Drie Gezusters Pub op het terras werkten. Sjoerd Kooistra, de baas, vond dat lange tijd niet goed. Ik geloof dat hij dacht dat het te zwaar was voor vrouwen. We liepen rond met van die enorme dienbladen. Veertien halve liters in een keer. Soms meer, als we ze stapelden konden er wel twintig op. Het was een beetje een wedstrijdje. Laten zien hoe sterk je was. Je moest het dienblad op links dragen. In die tijd had ik links een veel dikkere spierbal dan rechts. Allereerst was het fantastisch, tussen al die mannen, we hebben ons erg vermaakt. De Drie Gezusters Pub was mijn huiskamer. We zaten ook veel te klaverjassen, met de mensen die daar werkten. Als je dienst was afgelopen, was er altijd wel een groepje dat ging klaverjassen, ik geloof dat ik het in mijn studietijd meer gedaan heb dan studeren. Ik woonde in de Zwanestraat, dichtbij, dus als ze iemand tekort kwamen belden ze mij.

Marijn de Vries (38), schrijfster, columnist en wieleranalist; profwielrenster van 2010 tot 2015; studeerde geschiedenis en journalistiek van 1997 tot 2002; www.marijndevries.nl;
speciale plek:
De Drie Gezusters Pub, Grote Markt

Het was de tijd dat je nog mocht roken in de horeca. Ik rookte eigenlijk niet echt, maar het was de manier om even pauze te nemen. De discussie om roken in kroegen af te schaffen ging spelen. Op een zaterdagavond zaten we aan de stamtafel te kaarten, we waren allemaal best aangeschoten, zo niet dronken. Ineens had ik zo’n grote felle cameralamp van de NOS op mijn snufferd, die mij uitgebreid filmde met mijn drank en mijn sigaret. De volgende avond zat ik in het acht uur-journaal. Zo zijn mijn ouders er achter gekomen dat ik rookte. Ze waren niet boos, maar teleurgesteld.

Om het nog erger te maken: De beelden werden stockbeelden bij de NOS. Bij elk item over roken kwam ik voorbij met mijn dronken kop.

Ik heb mijn hele studietijd gerookt, behoorlijk ook wel, en daarna ook nog wel een tijdje. In Hilversum ging ik bij het Jeugdjournaal werken en later bij Radio I, het werd minder, in zo’n rookhok staan was niks voor mij. Toen ik in 2008 ging wielrennen ben ik er helemaal mee opgehouden.’

De Brexit kwam voor alumna **Titia Ketelaar** niet als een donderslag bij heldere hemel. En ook de recente verkiezingsuitslag in het Verenigd Koninkrijk was voor de voormalige *NRC*-correspondente geen verrassing. ‘Als je buiten je bubbel komt, hoor je andere verhalen.’

FRANKA HUMMELS MARTIN PARR/HH

ALUMNUS EN JOURNALISTIEK

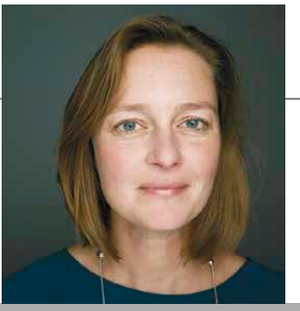
De straat op in het Verenigd Koninkrijk

‘De dag voor het Brexitreferendum was ik op reportage. Ik sprak toen maar één persoon die niet voor een Brexit ging stemmen. In de trein terug naar Londen had ik mijn moeder aan de telefoon. Ik weet nog dat ik tegen haar zei: “Volgens mij gaan ze dit echt doen. Volgens mij gaat dit echt gebeuren.”’

Als *NRC*-correspondente Titia Ketelaar in haar Londense bubbel was gebleven, denkt ze terugblikkend, had ze dat nooit kunnen voorspellen. Zo kwam het ook dat ze, voor een eerdere reportage, al eens op een bankje was beland naast een man die vol vuur vertelde dat hij voor de Brexit zou gaan stemmen. Om zijn gedachtegang te kunnen volgen wierp ze hem de argumenten van het ‘Remain’-kamp voor. Bijvoorbeeld dat het voor Britten veel makkelijker is om te reizen als het land deel uitmaakt van de Europese Unie. ‘Hij keek me aan en zei: Mevrouw, u heeft het over reizen. Ik heb niet eens een paspoort.’ Zulke argumenten zouden hem dus nooit kunnen overtuigen. Juist zo’n man wilde Ketelaar een stem geven. Zodat je, als je zijn verhaal gehoord hebt, niet met je oren klappert van verbazing wanneer de

‘Juist de visie van mensen die niet overal hun mening spuien vind ik interessant te laten horen’

Titia Ketelaar (1975) studeerde geschiedenis en journalistiek in Groningen. Sinds 1999 bekleedde ze verschillende functies bij dagblad *NRC*. Zo was ze een tijd adjunct-hoofdredacteur van *NRC Handelsblad* en chef van *NRC*Next* en werkte ze als correspondent in Londen. Dit jaar verscheen bij uitgeverij Spectrum haar boek *Mind the Gap, het Engelse eilandgevoel en de vele tegenstellingen in één land.*

meerderheid van de kiezers vóór een Brexit stemt. Daarom gaat ze het liefst de straat op. ‘In Stand.nl op Radio 1 hoor je alleen de mensen die gaan opbellen naar zo’n programma. Als je op Twitter en Facebook kijkt, lees je de meningen van mensen die graag hun mening geven. Maar juist de visie van mensen die niet overal hun mening spuien vind ik interessant te laten horen. Want ze hebben wel gewoon stemrecht, en ze zijn gewoon burgers van een land. Ik vind het een taak van een journalist om die mensen op te zoeken.’

Working class

Als de Londense correspondent voor *NRC Handelsblad* deed Ketelaar dat dan ook veelvuldig. Maar ook voor een stevig economisch verslag of een cultuurbeschouwing draaide ze haar hand niet om. Die diversiteit in haar werk sprak haar enorm aan. Ze vertelt dat midden tijdens het Brexitgebeuren de nieuwe vleugel van museum Tate Modern geopend werd. Ze had de cultuurredactie van de krant al eerder beloofd een kijkje te gaan nemen als het zo ver was, om te beschrijven hoe het was geworden. ‘Het kwam me op dat moment natuurlijk helemaal niet goed uit. Ik dacht: moet ik me nu opeens dáár mee bezig gaan houden. Maar beloofd is beloofd, dus ik ging.’ Daar aangekomen kwam ze collega’s van *Die Welt* en *Le Monde* tegen. En ze hadden eigenlijk allemaal hetzelfde sentiment: ‘Wat is het fijn er even uit te zijn, wat is het fijn even iets heel anders te doen.’

Ketelaar bundelde haar bevindingen als VK-correspondent in een boek, dat de titel *Mind the Gap* meekreeg. Daarmee verwijst ze niet alleen naar de beroemde waarschuwing uit de Londense metro, maar ook naar de vele tweedelingen die het Verenigd Koninkrijk maken tot wat het is. Engeland versus Schotland, waar een groot deel van de inwoners het koninkrijk eigenlijk liever zou verlaten. Of de kloof tussen het Noorden van Engeland en het Zuiden. Tussen stad en platteland. En tussen de klassen. ‘Soms zeggen mensen weleens dat het Verenigd Koninkrijk geen klassenmaatschappij meer is. Maar dat is onzin. Als mensen uit de working class het gemaakt hebben en bij de elite zijn gaan behoren, zullen ze altijd blijven benadrukken dat ze working class zijn. Dat verandert niet. En Britten weten altijd van elkaar waar ze elkaar moeten indelen.’

Scheidslijnen

Ze ziet de kloof op dit gebied zelfs enigszins toenemen. ‘Downton Abbey is natuurlijk fictie. Maar daar zie je wel nog dat de hogere klasse en de working class elkaar treffen, omdat ze in één huis wonen, en samen één huishouden runnen. Die tv-serie speelt een eeuw geleden; tegenwoordig komen de verschillende groepen elkaar eigenlijk helemaal niet meer tegen. In Nederland kunnen kinderen van adel best in één klas zitten met kinderen van artsen en kinderen van wie de ouders een uitkering hebben. In Engeland is zoiets ondenkbaar.’

Als buitenlandse kon Ketelaar zich relatief gemakkelijk buiten deze scheidslijnen plaatsen. ‘Mijn Britse vrienden hebben tal van achtergronden. Sommigen zijn rijk, anderen komen uit die traditionele working class. Het buurtje waar ik woonde, Islington, was ook heel divers. Gelukkig, want ik wil al die verschillende verhalen dus kunnen horen.’

De scheidslijnen zag je ook terug in hoe mensen over de Brexit dachten en stemden. Omdat verschillende groepen elkaar niet kenden, hadden de mensen die in de EU wilden blijven geen idee hoe ze de kiezers die wilden vertrekken moesten benaderen. Ze hebben daarom een heel slechte campagne gevoerd.

Zwijgzame strategie

Eigenlijk zat Ketelaars termijn als correspondent er toen al op, maar vanwege het referendum op 23 juni 2016 is ze iets langer gebleven. De verkiezingen van afgelopen 8 juni heeft Ketelaar wel vanuit Nederland beschouwd. Toch kan ze de complexe situatie aan de andere kant van het Kanaal nog steeds moeiteloos duiden. The Scottish National Party verloor omdat ze nú al een nieuw Schots referendum in hun programma hadden staan, terwijl veel Schotten liever even hadden gewacht tot de Brexit-voorwaarden duidelijk waren. De Eurosceptische UK Independence Party is volledig van de kaart geveegd, omdat er na de Brexit-overwinning geen helder verhaal meer over was.

En Theresa May heeft haar verlies grotendeels aan zichzelf te danken, denkt Ketelaar. Ze werd naar voren geschoven als premier omdat ze zich tijdens de referendumperikelen stil had gehouden. Met die zwijgzame houding had May als een van de weinige Conservatieven nauwelijks vijanden gemaakt binnen haar eigen partij. Ook tijdens haar recente verkiezingscampagne koos ze voor deze zwijgzame strategie. Ze kwam bijvoorbeeld niet opdagen bij de grote debatten. Ketelaar: ‘Dat was echt een onverstandige zet. Nu liet ze een situatie ontstaan waarin anderen over háár konden praten. Dat is nooit goed voor je populariteit.’

Haagse redactie

Dát May vervroegde verkiezingen uitschreef, vond Ketelaar eigenlijk heel logisch. Ze had mandaat nodig voor de grote besluiten die ze bij de Brexit-onderhandelingen moet nemen. Ook binnen haar eigen partij, die over veel onderwerpen verdeeld is. Op het moment dat ze de verkiezingen aankondigde, stond Labour, de grootste concurrent, er enorm beroerd voor in de peilingen. Een goede gelegenheid om haar voorspelde winst te innen, dus. In theorie.

De Conservatieven van May werden weliswaar de grootste, maar moesten een fors aantal zetels inleveren. Net als bij de recente Nederlandse verkiezingen, werd de winnaar dus ook een verliezer. Ook daarvan deed Ketelaar, die inmiddels op de Haagse redactie van *NRC* werkt, verslag. ‘Ik moet mijn precieze rol in Den Haag nog vinden. Daar krijg ik gelukkig de tijd voor. Uiteindelijk hoop ik weer een manier te vinden om de meningen van de mensen die niet graag hun mening geven te laten horen.’

‘“LEIDERSCHAP” WORDT TEN ONRECHTE TOEGESCHREVEN AAN UITSLUITEND LEIDINGGEVENDEN’

STELLING **NELE MANHEIM** ECONOMIE EN BEDRIJFSKUNDE

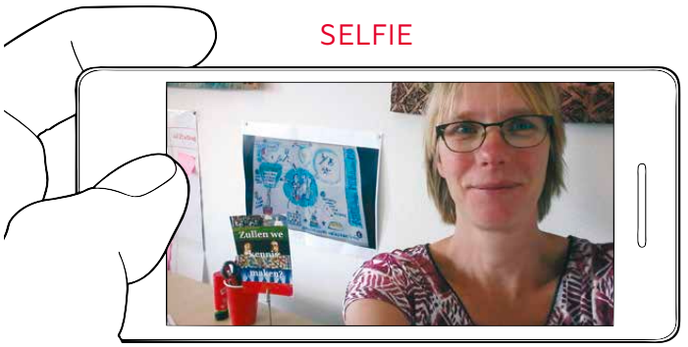
GRONINGEN, 'T KON MINDER

Over de hele wereld zijn leden van de RUG-gemeenschap te vinden. Zij verlieten Groningen, maar anderen bleven. Wat vinden zij leuk aan Groningen en wat doen zij er graag? RUG-medewerkers en -alumni geven hun tips.

Saskia Visser (1970)

Nederlands 1993; beleidsmedewerker Kennisbenutting en coördinator Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie bij de Faculteit der Letteren.

SELFIE

Een van mijn taken is om het maatschappelijk relevante onderzoek van onze faculteit zichtbaar te maken. En dat is veel! Ik vind het mooi dat er steeds meer wordt samengewerkt met organisaties buiten de universiteit. Klinieken, app-bouwers en taalwetenschappers die revalidatieprogramma's voor afasie-patiënten verbeteren, musea en archeologen die elkaar vinden in boeiende tentoonstellingen... Ik verveel me geen moment. En via de Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie draag ik mijn eigen steentje bij aan de ontwikkeling van nieuwe kennis: studenten doen daar onderzoek in opdracht van maatschappelijke organisaties.

DIT VIND IK LEUK

Onlangs is er een wereld voor me opengegaan, gewoon tijdens mijn lunchpauze in de binnenstad! Ik was bezig met een tekst over het boekje ***Sporen van het slavernijverleden in Groningen*** van RUG-docenten Barbara Henkes (geschiedenis 1980) en Margriet Fokken (geschiedenis 2011). Zij bedachten en beschreven *een wandelroute door Stad en vier fietsroutes door de Ommelanden* om de Groningse connectie met de slavernij te tonen. Ik besloot de proef op de som te nemen en ontdekte al wandelend mijn eigen stad helemaal opnieuw. Zo bleek het Calmershuis (Oude Boteringestraat) waar Thomas van Seeratt woonde, die als kapitein vele honderden tot slaaf gemaakten van Afrika naar het Caraïbisch gebied vervoerde, zomaar om de hoek van mijn kantoor te liggen. Ik kan het iedereen aanraden om met dit boekje (uitgeverijpassage.nl; € 15,–) op pad te gaan! WWW.RUG.NL/LET-SLAVERNIJVERLEDENGRONINGEN

VARIA

Blog over leiderschap

Of het nu ging over de Nederlandse lijsttrekkers, Brexit , Trump of andere leiderschapskwesties, Janka Stoker en Harry Garretsen gaven er op hun gezamenlijke blog 'In the LEAD' hun visie op. De beide hoogleraren (respectievelijk Leiderschap en organisatieverandering en International economics & business) leiden het expertisecentrum In the LEAD, van de Faculteit Economie en Bedrijfskunde, dat ondersteuning biedt aan strategische leiders met behulp van inzichten verkregen uit wetenschappelijke onderzoeksresultaten. Lees hun geregelde bijdragen op WWW.RUG.NL/INTHELEAD/BLOG.

Zwaartekrachtprogramma

'Het Zwaartekrachtprogramma is een van de belangrijkste financieringsbronnen voor wetenschappelijk onderzoek in Nederland. De kracht van dit programma zit in de samenwerking tussen excellente onderzoekers van verschillende Nederlandse universiteiten,' aldus rector magnificus Elmer Sterken. Aan vier van de zes Zwaartekrachtprojecten waaraan OC&W 18,8 miljoen euro heeft toegekend, doen RUG-wetenschappers mee. Penvoerder is de RUG van het project SCOOP (zie artikel op pagina 22). Aan de projecten OIKOS (wat kunnen wij leren over innovatie van de Oude Grieken en Romeinen?), BaSyC (synthetische cellen maken die zich 'levend' gedragen) en Organs on Chips (miniatuurorganen maken van patiënten om ziektes te bestuderen) werken RUG-onderzoekers van Letteren, Science & Engineering en UMCG mee. WWW.RUG.NL/ZWAARTEKRACHT

Vondsten hobby-archeologen online

De oudheidkundige vondsten van de duizenden hobby-archeologen in Nederland vertegenwoordigen een grote wetenschappelijke waarde. Voortaan kunnen zij hun objecten met vindplaats melden op WWW.PORTABLE-ANTIQUITIES.NL. De site is het eindresultaat van het project Portable Antiquities of the Netherlands (PAN), waarvoor onderzoekers van de VU in 2016 een grote investeringssubsidie van NWO ontvingen. De Geodienst van de RUG is verantwoordelijk voor de technische realisatie van de website. WWW.RUG.NL/GEO

Spraakmakende Boeken 2017/2018

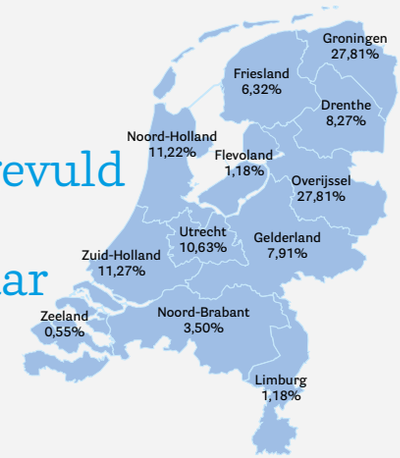
21 september 2017
Graham Swift: *Moeders Zondag*
Spreker: Hans Jansen
19 oktober 2017
(Her)ontdek een meesterwerk
Lev Tolstoi: *Anna Karenina*
Spreker: Sander Brouwer
23 november 2017
Bob Dylan: *Liedteksten*. Deel 1 (1962-1973), deel 2 (1974-2001).
(Vertaald door Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes)
Sprekers: Gillis Dorleijn & Melanie Schiller

Gratis toegang, 19.45-21.30 uur, Academiegebouw, Offerhauszaal, Broerstraat 5, Groningen
Meer informatie (ook lezingen 2018):
WWW.RUG.NL/LET/SPRAAKMAKENDEBOEKEN
Herhaling in de Bibliotheek Leeuwarden,
WWW.SBMF.NL.

LEZERSONDERZOEK

2716 ingevuld

30% < 35 jaar

'De Rijksuniversiteit Groningen heeft veel voor mij betekend.'

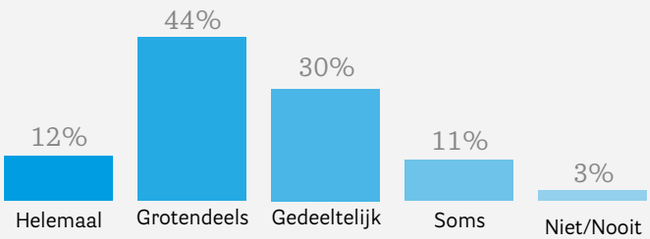
90% mee eens ★★★★½ ☺

Ontvangt u *Broerstraat 5* in goede orde?

99,56% ja ✓

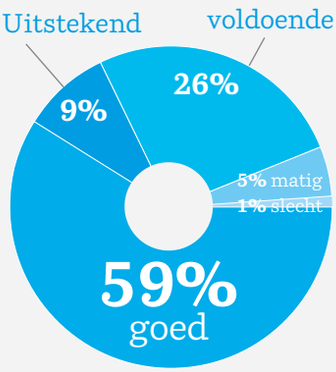
78% ontvangt B5 op het woonadres
400 respondenten ontvangen B5 niet, hiervan is 75% < 35 jaar

Hoe leest u *Broerstraat 5*?

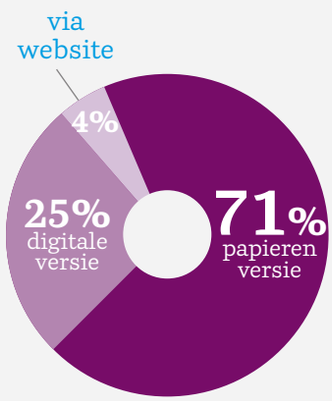

75% leest gemiddeld meer dan 15 minuten per nummer.

Wat is uw algemene oordeel over *Broerstraat 5*?

Voorkeur?

Oordeel over de kwaliteit:

Sterke punten

Betrouwbaarheid van de informatie

Vormgeving

Fotografie

Verbeterpunten

- **Geen witte letters op een gekleurde achtergrond**
- **Minder 'succesverhalen'**
- **Minder fondsenwerving**

TOP 3
Vaste rubrieken

— 1 —
Alumni achteraf

— 2 —
Alumnus in het buitenland

— 3 —
Foto middenpagina

91% 'Het lezen van *Broerstraat 5* vind ik ontspannend.'

94% '*Broerstraat 5* draagt bij aan een goed gevoel over de RUG.'

90% van de respondenten vindt de frequentie precies goed.

88% 'Door *Broerstraat 5* voel ik mij meer betrokken bij de RUG.'

1/3 van de *Broerstraat 5*-exemplaren wordt gelezen door meer dan één persoon.

Zou u bereid zijn abonnementskosten te betalen?

Voor alle resultaten van het lezersonderzoek: rug.nl/lezersonderzoek-b5

INFOGRAPHIC: NIKETA MUKHERJEE

BERT OTTEN

‘Deze Grote groene sabelsprinkhaan (*Tettigonia viridissima*) leeft riskant op een fietspad en probeert ook nog eieren te leggen in het beton.’
(3 september 2015)

Bijzonder hoogleraar neuromechanica en prothesiologie Bert Otten publiceert op zijn fotoblog www.photoplaza.nl/lindolfi/bloglatest.html meermalen per week een bijzondere foto. Sinds kort zijn Ottens foto’s ook te bewonderen op de social-mediakanalen voor alumni van de RUG:

University of Groningen Alumni

Alumni of Groningen

ug_alumni

Als bewegingswetenschapper deed Bert Otten onderzoek voor topsporters als Bauke Mollema, Epke Zonderland, Irene Wüst en Dafne Schippers en stond hij aan de wieg van de eerste successen op de klapschaats. Geregeld adviseert hij ook de nationale profwielrentop over fietsgebruik bij tijdritten.

Over 50 jaar is alle landbouw in Nederland natuurinclusief. Boeren verdienen een goede boterham, terwijl de biodiversiteit toeneemt. En landschapspijn? Die hebben we dan niet meer, voorspelt bioloog **Han Olff**. Noord-Nederland zou een proeftuin kunnen worden.

KARIN DE MIK FRED HOOGERVORST/HH

ONDERZOEK EN OPINIE

WWW.RUG.NL/STAFF/H.OLFF

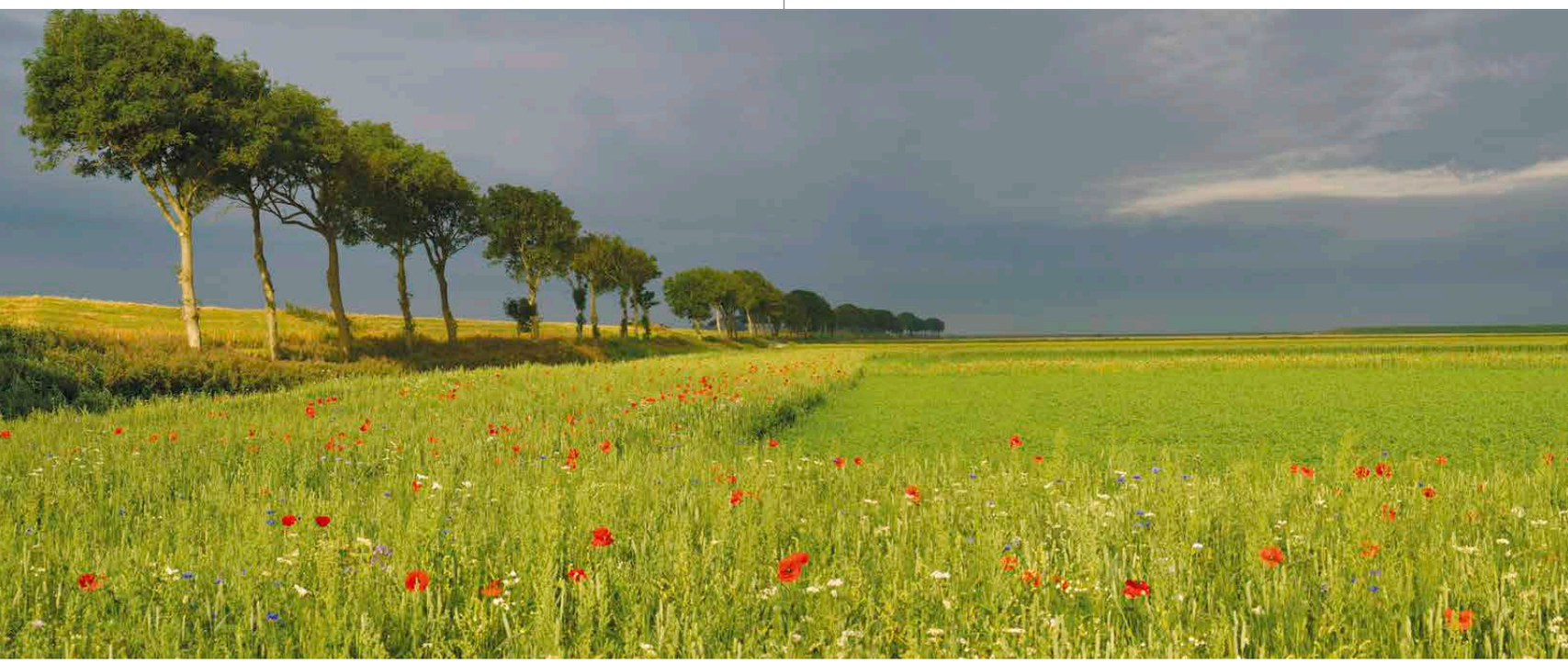
Toekomst boeren: samen met de natuur

Han Olff, hoogleraar ecologie en natuurbeheer aan de RUG, bezocht onlangs weer eens het Nationaal Landschap Drentsche Aa: 'Ik voelde landschapsvreugde. Kilometer na kilometer zag ik weilanden vol orchideeën, vogels en insecten. Prachtig!' Het zijn uitzonderingen, want niet voor niets hebben veel mensen in het Noorden last van 'landschapspijn'. Journaliste Jantien de Boer introduceerde de term vorig jaar in de *Leeuwarder Courant*, en schreef er ook een boek over. De kwestie is dat het kruidenrijke landschap met veel verschillende soorten weidevogels en -bloemen de afgelopen decennia plaats heeft gemaakt voor eentonige groene raaigrasvelden. De soortenrijkdom aan planten, vogels en insecten verdween. Dat doet pijn.

'Het landschap is eenvormiger geworden,' constateert ook Olff. 'Karakteristieke elementen als houtwallen, kronkelende slootjes en kleine bosjes zijn verdwenen door schaalvergroting.' Niet alleen is de kwaliteit van het landschap aangetast. Voor de gangbare boeren, in hun drang naar intensivering, zijn de kosten zo hoog opgelopen, dat die amper nog een boterham kunnen verdienen. Olff: 'De vraag is of de landbouw daarmee niet in zijn eigen voet schiet en zijn inkomstenmodel om zeep helpt.' De bedrijfskosten voor de intensief werkende boer – aan kunstmest, bestrijdingsmiddelen, stallen, melkrobots, mestinjectie etc. – stijgen nu harder dan zijn netto-opbrengst. 'De boer heeft dus een slecht economisch resultaat en het landschap is industrieel geworden. De soortenrijkdom beperkt zich tot raaigras, ganzen, muizen en een paar bladluizen.'

Luzerne

'Natuurinclusieve landbouw' zou een oplossing kunnen zijn voor zowel de boer als het landschap. Het is iets anders dan agrarisch natuurbeheer of verduurzaming van landbouw, legt Olff uit. 'De essentie van natuurinclusieve landbouw is dat de landbouw centraal staat. Bij agrarisch natuurbeheer is natuurbeheer, uitgevoerd door boeren, het doel. Bij verduurzaming van de landbouw ligt de nadruk op energiebesparing en legt een boer zonnepanelen op zijn dak of heeft hij een mestvergister. Bij natuurinclusieve landbouw zijn natuur-

Han Olff (1962) studeerde in 1988 af als bioloog aan de Rijksuniversiteit Groningen en promoveerde er in 1992 in de ecologie. Vervolgens was hij bij de Universiteit Wageningen en in de Verenigde Staten werkzaam als onderzoeker en universitair (hoofd)docent. In 2002 kreeg hij een aanstelling als hoogleraar ecologie en natuurbeheer aan de RUG. Hij doet onderzoek naar het functioneren van een grote variatie van ecosystemen in zowel Europa (zoals de Oostvaardersplassen) als Afrika (onder meer de Serengeti) en de mogelijkheden tot bescherming daarvan.

lijke processen en biodiversiteit onderdeel van de agrarische bedrijfsvoering. Je zet ze als boer in bij je productieproces. Technische oplossingen vervang je door natuurlijke. Als je je koeien buiten laat lopen, heb je bijvoorbeeld minder kosten aan voeren, mest afvoeren en onderhoud van je stallen. Als je regenwormen meer kans geeft, geven zij je een rijker bodemleven, waardoor de bodem vruchtbaarder en gezonder wordt. Als je natuurstroken rond je akkers aanlegt, trek je insectenetende vogels aan als plaagbestrijders. Je kunt ook met je bouwplan inspelen op een meer natuurlijke variatie en gebruik maken van een landschapvariatie in waterhuishouding en bodemtype. Zo kun je op een deel van je akker in plaats van aardappelen bijvoorbeeld luzerne verbouwen. Die kan je gebruiken als veevoer, maar draagt ook bij aan bodemverbetering en biodiversiteit.'

'We moeten nu wel durven doorpakken!'

Proeftuin

Door minder intensief te werken kan een boer netto meer overhouden, omdat zijn kosten fors dalen. 'Zijn bruto-opbrengst per hectare daalt wel iets,' stelt Olff, 'maar hij heeft veel minder kosten dan de gangbare boer. Boeren kunnen er in dit model bedrijfseconomisch dus op vooruit gaan. Bovendien wordt het voedselweb rijker en dus neemt de biodiversiteit toe, waar ook de weidevogels van profiteren.'

Noord-Nederland kan een proeftuin worden, zegt Olff. 'We kunnen als Noord-Nederland een leidende rol nemen op het gebied van natuurinclusieve landbouw. We hebben hier de ruimte en de kennis. Provincies en gemeenten moeten het aandurven grote innovatieve pilotprojecten te faciliteren.' Het is daarom 'superbelangrijk' om aansprekende proefprojecten op te zetten die worden ondersteund door wetenschappelijk onderzoek. Qua landbouwwetenschap, die leidde tot de huidige intensivering in de landbouw, is Nederland al jaren toonaangevend, aldus Olff: 'Dat kan nu weer op het gebied van natuurinclusieve landbouw. Maar daarvoor is politieke durf nodig. De provincies Groningen en Fryslân hebben het op de agenda gezet en reserveren al geld voor onderzoek. En de Provincie Groningen wil een leerstoel natuurinclusieve landbouw aan de RUG instellen.'

Radarsatelliet

Het is naar Olffs mening belangrijk dat er onderzoeken komen. 'Bijvoorbeeld naar nieuwe manieren om biodiversiteit en economische opbrengst in de landbouw te vergroten of naar het landschapgebruik van bedreigde vogelsoorten in combinatie met innovatieve bouwplannen.' Onlangs is in Zuid-West-Friesland voor het eerst een radarsatelliet ingezet om de gebruiksintensiteit van weidegronden in kaart te brengen. 'De satelliet neemt de structuur van de vegetatie en de hoogte van het gras waar. Door deze waarnemingen kunnen we met grote precisie vastleggen welke percelen intensief – zoals bekend met een lage biodiversiteit – of extensief, met een hoge biodiversiteit worden gebruikt; en ook zelfs wanneer elk perceel wordt gemaaid,' licht Olff toe. 'Hoe vaker een boer maait, hoe vlakker het land en hoe minder insecten er zijn voor jonge vogels. Dankzij de satelliet kunnen we dus direct zien hoe het met de weidevogels in dit deel van Friesland gesteld is. Op het kaartje dat we hebben gemaakt, zie je veel versnipperde gebieden. Maar je ziet ook waar kleine stukjes intensieve kavels liggen temidden van natuurvriendelijke percelen. Dat laat zien waar de beste kansen liggen voor natuurherstel.'

Een ander onderzoek dat nu wordt uitgevoerd, is dat naar de grauwe kiekendief in de akkerbouwgebieden van Oost-Groningen. Door de roofvogels een zendertje te geven wordt duidelijk wanneer zij welk deel van een gebied gebruiken. Een vogel gebruikt het landschap als de mens een huis, met verschillende 'kamers': een kraamkamer, kinderkamer, eet- en slaapkamer. Olff: 'Vogels hebben een dergelijk 'levenscyclus-landschap' echt nodig. De uitdaging is om zo'n landschap te combineren met een economisch rendabele bedrijfsvoering voor akkerbouwers en veehouders. Daarvoor is dus goed onderzoek nodig.'

Selling point

Nieuwe agrarische innovatieve bedrijfsmodellen zijn haalbaar, aldus Olff. Momenteel is sprake van een conflictmodel: de boer produceert wat de mondiale markt vraagt, maar het landschap is niet het landschap dat de maatschappij wil. Olff: 'Je wilt toe naar een harmoniemodel op meer regionale schaal, waarbij de boer ook naar alternatieve inkomensbronnen moet kijken en de productiemethoden niet in strijd zijn met de kwaliteit van de leefomgeving.' Agrariërs moeten niet alleen kijken naar voedselproductie, maar bijvoorbeeld ook naar functies als waterberging, koolstofopslag en recreatie. Zo kan volgens hem een boerenbedrijf nieuwe verdienmodellen opzetten.

Olff voorspelt dat een leefbaar, biodivers landschap met een grote soortenrijkdom voor Noord-Nederland een van de *selling points* van de toekomst wordt. 'Vooral in krimpgebieden als Noord-Friesland en Oost-Groningen kan het een vestigingsfactor worden voor bedrijven, omdat het woonklimaat aantrekkelijker is door een fraai landschap. Het landschap is van ons allemaal. Wij delen het met de vogels, de planten en de insecten. Zoals de industrie zich aan milieunormen houdt, zo moet een boer zich aan natuurnormen houden. Omdat wij dat als maatschappij willen. Als een boer dat slim doet, profiteert hij daarvan en kan hij een goede boterham verdienen.' De hoogleraar is ervan overtuigd dat de toekomst aan de natuurinclusieve landbouw is. 'Over vijftig jaar is dat de enige vorm van landbouw in Nederland. Landschapspijn is dan verdwenen. Maar dan moeten we nu wel durven doorpakken.'

Ze zou gestopt zijn als de stille kracht van de Groningse chemie die ze altijd was, als Ben Feringa haar in oktober niet speciaal had vermeld in zijn dankwoord bij de Nobelprijs. **Ria Broer-Braam**, boerendochter uit Opende, tilde de Groningse theoretische chemie naar een hoogvlakte. En werd Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw tijdens haar afscheidssymposium.

JAN R. BLAAUW SYLVIA GERMES

Scheikundige zonder labjas

Eigenlijk was de studie scheikunde een schijnbeweging om zo dicht mogelijk bij natuurkunde te geraken. Natuurkunde studeren, dat wilde ze het liefst toen op de mulo bleek dat ze goed kon leren. Helaas. Wat haar ouders betreft ging ze op de Kook- en Huishoudschool in Groningen een opleiding tot lerares volgen. Boerenfamilies hielden nu eenmaal niet van kapsones en studeren leek daar verdacht veel op.

'Achteraf weet ik niet goed waar mijn onverzettelijkheid vandaan kwam om daar nee tegen te zeggen,' blikt Ria Broer-Braam terug. Ze mocht na de mulo toelatingsexamen doen voor de hbs en behaalde daar hoge cijfers voor wiskunde en natuurkunde en – pikant – een onvoldoende voor scheikunde. Vader was streng: als ze zou blijven zitten op de hbs, kon ze meteen thuis op de trekker. En na de hbs moest ze alsnog naar die leraressenopleiding aan de Kraneweg. Maar toen het zover was, nam haar gepromoveerde scheikundeleraar, dr. Van der Veer, het voor haar op. Hij gaf haar ouders gelijk: natuurkunde was geen goed idee voor een meisje. Maar scheikunde, dat had iets huishoudelijks en meer meisjes deden het. De visite maakte indruk. Ze mocht naar de universiteit. Scheikunde studeren.

Supercomputer

In de loop van haar studie kwam ze terecht bij het instituut voor materiaalstudie, waar ze zo snel mogelijk de richting van de fysische chemie opzocht. Dáár werden immers de natuurkundige eigenschappen van materialen en chemische reacties bestudeerd en dat vond ze spannend. Een bijbaan als systeembeheerder bij de afdeling bracht haar een stap dichter bij wat zo ongeveer haar eigen tractor zou worden: de supercomputer.

Het was dan ook niet verwonderlijk dat ze uiteindelijk koos voor de theoretische chemie, ver van de laboratoria met hun reageerbuisjes, erlenmeyers en labjassen. Haar vakgebied is gericht op het verklaren en voorspellen van chemische en fysische verschijnselen, aan de hand van berekeningen. 'Het was en is nodig de eigenschappen van materialen en moleculen onafhankelijk van laboratoriumexperimenten te bepalen. Toen ik aan een project van Philips werkte, beweerden we al dat we de eigenschappen konden voorspellen van siliciumkristallen met onzuiverheden. Dat was een beetje grootspraak nog, maar die kant moesten we wel op.' De opkomst van de theoretische chemie, zo zag ze al heel vroeg in, was verweven met een sterk groeiende rekenkracht. Waar in een eenvoudig watermolecuul, bijvoorbeeld, dertien deeltjes bewegen, zijn dat in een eiwit soms duizenden. Alleen zeer krachtige computers kunnen de wisselwerkingen tussenal die atomen en elektronen binnen zo'n complex molecuul berekenen.'

Uit de berichtgeving over haar koninklijke onderscheiding valt op te maken dat Broers benadering van haar vakgebied uniek was en gebaseerd op haar overtuiging dat computerfaciliteiten in de toekomst steeds krachtiger zouden worden. Die 'supercomputers' kwamen er inderdaad, waarvoor ook zij met haar groep bepaalde rekenmethodes en programmatuur heeft ontworpen en geïmplementeerd.

Ria Broer legt uit dat het een kwestie is van '1+1=3'. 'Met laboratoriumexperimenten worden eigenschappen van materialen getest, maar de theoreticus berékent hoe eigenschappen moeten zijn. Beide manieren helpen een deel van de puzzel leggen, maar samen lossen ze meer op.'

Eigen koers

Eenmaal haar plek gevonden binnen de chemie, ging haar ontwikkeling door. Na haar trouwen promoveerde ze aan de RUG, werkte bij IBM in Californië en zette een onderzoekslijn op in Leiden. Daarna kwam ze terug naar Groningen en werd er universitair hoofddocent en uiteindelijk hoogleraar. Broer maakte de theoretische chemie in Groningen sterk. Onder meer via diverse internationale netwerken. De vrouw met fascinatie voor chemische verbindingen bleek uitstekend mensen te kunnen verbinden.

Vooral in het mannendomein van de 'rekenzaken' was ze vaak de enige vrouw. Dat was eigenlijk vooral 'een eigenschap': 'De één had één oog, een ander was dik. Nou, ik was vrouw. In je eentje vertegenwoordig je ook geen groep.' Gediscrimineerd werd ze beslist,

Onderzoek

Ria Braams onderzoek richt zich onder meer op de simulatie en interpretatie van optische spectra van overgangsmetaalverbindingen. Ook onderzoekt ze de magnetische eigenschappen van zulke materialen. Zo probeert ze bijvoorbeeld de mechanismen te vinden van overgangen tussen een niet-magnetische en een magnetische toestand die bij sommige van die materialen op kan treden. Daarnaast is ze betrokken bij een multidisciplinair Gronings onderzoekprogramma dat beoogt de efficiëntie van plastic zonnecellen sterk te verbeteren. Vaak gebruikt ze voor het onderzoek een in haar groep ontwikkelde rekenmethode, de niet-orthogonale configuratie interactie.

Ria Broer-Braam (1951)

Studie
- Scheikunde RUG 1976
- Promotie RUG 1981

Loopbaan
- Visiting Scientist IBM in San José, Californië
- Postdoc Universiteit Leiden
- Postdoc STW Philips in Groningen
- Senior Fellow KNAW
- UHD Theoretische Chemie RUG 1992
- Hoogleraar Theoretische Chemie RUG. 2009

maar dat besefte ze pas later. 'Ik dacht gewoon dat het aan mezelf lag. De meeste vrouwen denken dat.'
Het knokken voor een eigen koers werd voor Broer een steeds bewuster proces. 'Ik maakte het bijvoorbeeld mee dat er tegen me werd gezegd: "Jij bent verkeerd bezig." Ik heb heel goede mensen voorgoed zien afhaken in zulke situaties. Maar ik dacht er over na en besloot: Ik doe het gewoon op mijn manier en dan zie ik wel waar het schip strandt.' Terugkijkend is dat een rode lijn in haar loopbaan als onderzoeker. 'Ik luister altijd naar anderen, maar ik ga niet iets doen omdat een ander zegt dat het moet.'

Quota vrouwen

Tijdgebrek maakt prioriteren in wetenschap onvermijdelijk. 'Je kiest je projecten en mensen die je wilt steunen.' Zo nam ze deel aan een Erasmus Mundus-programma in de theoretische chemie. 'Daar en in onze topmaster Nanoscience zijn de chemiebolleboosjes eerst onwennig. Maar een jaar of zes later presenteren ze op conferenties als specialisten hun werk. Prachtig!'
Steun geven op het juiste moment verandert de wereld. Daarom zit ze in de organisatie van FemEx, het internationale congres voor vrouwelijke theoretisch chemici. En daarom pleit ze voor quota om meer vrouwen in academische besturen te krijgen. 'Het is net als met het Rosalind Franklin programma, waarmee de RUG extra vrouwelijke hoogleraren aantrekt. Het is niet het fraaiste middel, maar om iets te veranderen dat echt niet vanzelf verandert, is het nodig. 'Neem de anekdote over een zoon wiens vader net is overleden en die na een verkeersongeluk zelf op de operatietafel belandt. Zegt de chirurg: "Dit is mijn zoon, ik kan niet opereren." Nog altijd vragen mensen vaak hoe dat kan. De vader was toch overleden? Dáárom zijn quota nodig.'

Samenwerken

Wat ook aandacht verdient, is wetenschappelijke samenwerking. De sfeer van competitie is te ver doorgeschoten. 'We zijn te weinig collegiaal en steunen elkaar onvoldoende. Iedereen beconcurreert iedereen om subsidiegelden. Het verlies aan tijd en creativiteit is fors. In jury's voor NWO en voor FWO, de Vlaamse stichting voor wetenschappelijk onderzoek, heb ik zo'n 2000 voorstellen beoordeeld. Maximaal tien tot twintig procent wordt gehonoreerd, maar al die voorstellen moesten wél worden geschreven en beoordeeld. Dat kost te veel tijd en energie.'
Binnen het Zernike Institute for Advanced Materials (ZIAM) worden chemici, fysici en biologen – zowel theoretici als laboratorium- en veldwerkers – in een vroeg stadium aan elkaar gekoppeld. 'Het is altijd wennen en je moet elkaars taal leren. Maar zo wordt wel iedereen beter.' Het is een zelfde soort '1+1=3' logica, die beter onderzoek schept aan onder meer flexibele zonnecellen en geheugenchips.
Broer stopt, juist nu de chemie in Groningen een ware boost beleeft, met de Nobelprijs voor haar jaargenoot Ben Feringa ('We hebben nooit wetenschappelijk samengewerkt, maar elkaar wel altijd gesteund'). Ze laat de theoretische chemie in een sterke positie achter en heeft een sterke opvolgster in de onlangs benoemde Shirin Faraji. Dat Feringa's lof en een koninklijke onderscheiding nodig waren om te tonen hoe sterk haar stille kracht was: het zij zo. 'Maar ik vind waardering belangrijk. Het doet me heel erg goed.'

'BEPERKTE GEZONDHEIDSVAARDIGHEDEN ONDER OUDEREN VORMEN EEN ERNSTIG ONDERSCHAT MAATSCHAPPELIJK PROBLEEM'
STELLING **BAS GEBOERS** MEDISCHE WETENSCHAPPEN

Een groep vermaarde sociologen, psychologen, filosofen en historici uit het hele land gaat aangevoerd door de Groningse hoogleraar theoretische sociologie **Rafael Wittek** de komende jaren onderzoek doen naar duurzame samenwerking om onze samenleving veerkrachtig te houden. Wetenschapsfinancier NWO kende 18,8 miljoen euro toe aan dit bijzondere, interdisciplinaire programma.

ESTHER VAN DE MEER EPA/KIM LUDBROOK SUSTAINABLE SOCIETY WWW.RUG.NL/ZWAARTEKRACHT

Veerkrachtige samenleving vergt samenwerking

Men neme een stukje cel van een patiënt en plaatst dat op een chip. Vervolgens test je op die cel een medicijn en kijkt wat de bijwerkingen zijn. Maatwerk per individu. Rafael Wittek, hoogleraar theoretische sociologie in Groningen, zat begin mei met grote ogen bij de presentatie van collega-projecten die net als het zijne gehonoreerd werden met een Zwaartekracht-subsidie, een miljoenensubsidie van wetenschapsfinancier NWO. 'Die eenvoud, die stelligheid waarmee gepresenteerd wordt wat een onderzoek gaat opleveren, die hebben wij bij de alfa- en gamma-wetenschappen nooit. Konden we dat maar. Wij zien altijd de complexiteit, de context, hoe alles afhangt van de situatie, de mensen, de geschiedenis.'

Het duurde dan ook even voor SCOOP – *Sustainable Cooperation: Roadmaps to a Resilient Society: duurzame samenwerking in een veerkrachtige samenleving* – door NWO gehonoreerd werd. Wittek: 'Dit was onze derde aanvraag. We zijn zo concreet mogelijk geworden, en nog vond de commissie ons voorstel behoorlijk complex. Maar het is ons gelukt de maatschappelijke relevantie van ons project duidelijk te maken. Echt een bijzonder succes'

Dwarsverbanden

'Ons' zijn in dit geval naast Wittek de andere trekkers van het project: de Groningse sociaalpsycholoog Russel Spears, sociaal-psycholoog Naomi Ellemers, socioloog Tanja van der Lippe, economisch historicus Bas van Bavel van de universiteit Utrecht en filosoof Martin van Hees van de VU in Amsterdam.

Ellemers en Van Hees zijn oude bekenden in Groningen: Ellemers promoveerde cum laude aan de RUG en Van Hees was tot 2013 decaan van de faculteit wijsbegeerte. 'Naomi is dé expert op het gebied van groepsprocessen, Martin de man die je moet hebben als je het hebt over ethiek. Met de Utrechtse collega's heb ik al veel samengewerkt. Voor we begonnen waren er al allerlei dwarsverbanden. Dit brede, interdisciplinaire consortium heeft ook bijgedragen aan het krijgen van de subsidie.'

Werk, zorg en inclusie

Maar waar wordt die 18,8 miljoen euro nu concreet aan besteed? Wittek: 'De komende tien jaar gaan we onderzoek doen op het gebied van drie thema's: werk, zorg en inclusie – een breed begrip waar onderwerpen als integratie onder vallen. We gaan kijken hoe je op die gebieden samenwerking zo goed mogelijk kunt vormgeven zodat deze ook op de lange duur vruchtbaar blijft.'

Ook dat klinkt nog behoorlijk ingewikkeld. Wittek illustreert: 'Neem de decentralisatie van de jeugdzorg. Het besluit om de verantwoordelijkheden over te hevelen van het rijk naar de gemeenten is genomen om de jeugdzorg dichter bij de burger te brengen en ook beter en meer op maat te helpen. De oude vorm van samenwerking, op centraal niveau, werd niet meer voldoende geacht en daarom veranderd in een nieuwe vorm. Maar is dat nu een duurzame vorm van samenwerking? Als je de krant leest: nee. De samenwerking in de keten faalt, waardoor wachttijden vaak langer zijn dan in het oude systeem. De decentralisatie is doorgevoerd zonder vooraf eerst een goede analyse van de gevolgen te maken. Wij willen methodes ontwikkelen en testen waardoor dit soort processen wel slagen.'

Franklin Covey

Nog een voorbeeld: *The seven habits of highly effective people* van Franklin Covey, een bestseller en veel toegepaste training in organisaties om de effectiviteit van werknemers in een team te verhogen. 'Of die methode werkt, is nooit eerder onderzocht. Dat hebben wij nu met een eerste project binnen SCOOP wel gedaan.'

Rafael Wittek (Würzburg 1965) wilde als kind bakker worden. Het liep anders. Hij studeerde sociologie en culturele antropologie aan de universiteit van Tübingen en promoveerde in 1999 cum laude aan de Rijksuniversiteit Groningen. Sinds 2001 is hij hoogleraar theoretische sociologie. Wittek is een expert op het gebied van de sociologie van organisaties, economische sociologie, sociale netwerkanalyses en sociale theorie. Zijn onderzoek focust zich op problemen op het gebied van duurzame samenwerking en hoe je die problemen kunt voorkomen en oplossen.

Voor het onderzoek werd via een nulmeting in kaart gebracht hoe werknemers dachten over factoren als: hoe goed vinden ze zichzelf bij de organisatie passen, hoe denken ze over hun eigen functioneren, hoe vaak meldden ze zich ziek en hoe dachten ze over de prestaties van hun hele afdeling? Vervolgens kregen ze een training op basis van de principes van Covey. Daarna volgde een nameting.
'Wat bleek: op bijna alle factoren die wij hebben getest over de samenwerking binnen de organisatie, scoorden de medewerkers slechter. Het enige onderdeel dat erop vooruitging, was de balans tussen werk en privé: mensen vonden hun werk minder stressvol. Dat is uiteraard fijn voor de individuele medewerkers, maar of dat ook beter is voor het geheel is de vraag. Wanneer wij ons werk goed doen, ontwikkelen wij een methode die zowel beter is voor het individu als voor de hele organisatie.'

One size fits all

Dat zal uiteindelijk een andere oplossing zijn dan het antwoord op de vraag hoe je de jeugdzorg het beste kunt organiseren. Wittek: 'Ons vakgebied is geen fysica. De crux van ons werk als sociale wetenschappers is dat alles afhankelijk is van de context. We bedrijven fundamenteel onderzoek naar vruchtbare samenwerkingen, maar een one size fits all-oplossing komt er niet. Wat we straks wel kunnen zeggen is: als je kijkt naar deze sector, met deze doelstelling en deze omgevingsfactoren, dan werkt oplossing a beter dan b.'

'Een one size fits all-oplossing komt er niet'

Het onderzoek binnen SCOOP valt in een tijd waarin de overheid zich terugtrekt en steeds meer verantwoordelijkheden bij de burgers komen te liggen. Levert het onderzoeksprogramma straks ook methoden op waarbij iedereen, in het belang van de samenleving, straks verplicht wordt boodschappen te doen voor een zieke buurvrouw?

Basis van gelijkwaardigheid

'Ah, de participatiesamenleving. "Als iedereen een beetje meedoet, lossen we alle problemen samen wel op." Ook daar zie je weer aannames door politici en beleidsmakers die niet voldoende zijn doordacht. Terwijl we uit de theoretische sociologie weten dat dit niet werkt. Als jij af en toe gezellig een praatje maakt met de buurvrouw, gebeurt dat op basis van gelijkwaardigheid. Op het moment dat dit geformaliseerd wordt, en het van je verwacht wordt, zegt de zieke buurvrouw: "die afhankelijkheid wil ik niet". Ik zie het als onze rol om dit soort aannames kritisch tegen het licht te houden.'
Levert SCOOP dan de formule voor de perfect functionerende samenleving op? Ook dat niet. Wittek: 'In een samenleving gaat nooit alles goed, er moeten altijd keuzes gemaakt worden. Het is de kunst om de balans te houden: om het goede te bewaren en negatieve gevolgen zo goed mogelijk op te vangen.'

Je kunt wel roepen dat het afgelopen moet zijn met de mannencultuur op de werkvloer, maar stel nou dat dit niet lukt? ‘Dan kun je als vrouw maar beter met de mannen meedoen,’ zegt zelfbenoemd Feministe des Vaderlands **Vreneli Stadelmaier**, ‘en leren om hun spel mee te spelen.’ In haar tweede boek *Yes, She’s Smart* legt ze uit hoe.

EDZARD KROL SABINE JOOSTEN

WWW.YESSHESSMART.NL

‘Vrouwen moeten niet harder werken, maar slimmer’

‘Toen ik in 1987 afstudeerde bij bedrijfskunde was ik er echt van overtuigd dat ik nog zou meemaken dat toppositities in gelijke mate door mannen en vrouwen zouden worden ingevuld,’ schrijft Stadelmaier in haar boek. Zo’n twintig jaar later, na haar scheiding, schrikt ze wakker. ‘Wat is er met mijn ambitie gebeurd? Wat is er van mijn verwachtingen terechtgekomen? Niks. Helemaal niks!’

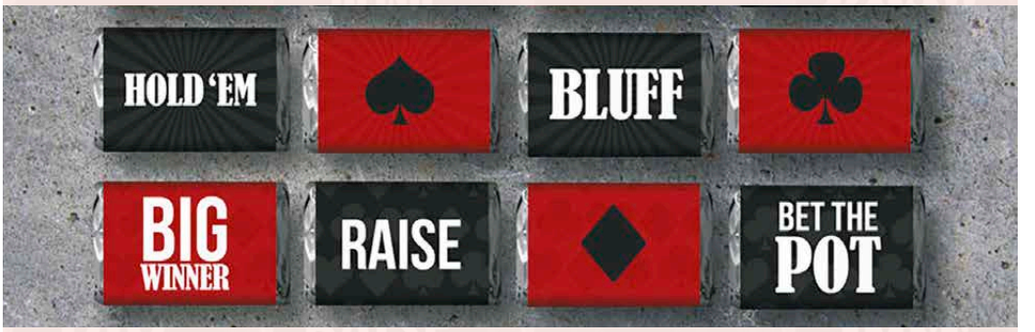
Hoe kan dat? ‘Tijdens hun studie zie je dat vrouwen het goed doen. Ze houden zich netjes aan de regels en dan komen ze er wel, met een goed resultaat. Maar zodra ze gaan werken, belanden ze in een andere wereld, die van de mannen. En daar gelden heel andere spelregels.’

Ondertussen is Stadelmaier tien jaar professioneel bezig met het onderwerp vrouw en loopbaan, als coach en trainer. En heeft ze *Yes, She’s Smart* geschreven: ‘Want ik wil dat mijn dochters wél meedoen. Ik wil dat zij hun ambitie behouden en niet gefrustreerd raken, zoals ik was.’ Aan de mannenwereld kan ze niks veranderen, wel aan de manier waarop haar dochters, alle dochters, werken: niet harder, maar slimmer.

Vreneli Stadelmaier (1962) studeerde bedrijfskunde in Groningen. Ze is oprichter van SheConsult en uitgeverij SheMedia. Ze coachte en trainde duizenden vrouwen. Met haar theatercolleges trekt ze volle zalen. Eerder schreef ze *F*ck die Onzekerheid*. In 2015 won ze de Joke Smit-Prijs.

Vijf tips
voor de pas afgestudeerde jonge vrouw

1 Speel het spel slim
Je moet je donders goed realiseren dat de inhoud weliswaar belangrijk is, maar dat daaromheen het strategisch spel minstens even belangrijk is. Veel vrouwen vergissen zich en zeggen: ‘Ik lever toch fantastisch werk af?’ Ja, dat is vast zo, maar dat alleen is niet genoeg.

2 Onderhandel over je salaris
Een uitstekende gelegenheid om te tonen dat je bereid bent het spel van de mannenwereld te spelen, is door al bij je eerste baan over je salaris te onderhandelen. Dat is niet alleen goed voor je reputatie, maar ook voor je zelfvertrouwen.

3 Straal zelfvertrouwen uit
Het uitstralen van zelfvertrouwen is zelfs belangrijker dan competentie. Zelfvertrouwen is aantrekkelijk, want het straalt succes uit. En mensen haken graag aan bij succes. Zeg dus niet: ‘Wie zit er nu op mij te wachten?’ zoals vrouwen veel vaker doen dan mannen.

4 Ken de spelregels
Als je de mannelijke spelregels kent, herken je ze, snap je wat er gebeurt en wind je je er niet meer over op. En dan kun je ernaar handelen. Mannen hebben bijvoorbeeld als spelregel: vertel wat nodig is. Vrouwen hebben als spelregel: je vertelt alles, bent volledig transparant. Een man snapt dat niet; zij daalt erdoor in zijn achting. Vertel daarom niet altijd alles.

5 Kies de juiste partner
Voor een goede balans tussen je werk en je leven moet je de juiste partner kiezen. En samenwerken, echt. Want uit onderzoek blijkt dat, ondanks dat mensen zeggen dat ze samen een gezin runnen, in de praktijk geldt: zij doet en hij helpt. In *Yes, She’s Smart* staan lijstjes met tips voor als je er met kinderen 23 uur zorg per week bij krijgt. Het kan! Een kwestie van afspraken maken. En je eraan houden.

NRC Charity Awards: stem op ons

FOTO JEROEN VAN KOOTEN

Het Ubbo Emmius Fonds is een van de twintig goede doelen (van de 260 inzendingen) die dit jaar mee mogen doen aan de NRC Charity Awards. Dat betekent dat we deze zomer een eenmalige advertentie in *NRC Handelsblad* en *nrc.next* krijgen van maar liefst twee pagina's groot. Een prachtige manier om ons fonds bekender te maken bij een breed publiek. We hopen met deze advertentie vooral onder de aandacht te brengen dat een universiteit ook een 'goed doel' is. Wil je de wereld veranderen? Help dan kennis te ontwikkelen en door te geven. Immers: onderwijs en (fundamenteel) onderzoek zijn de motor van vooruitgang in onze samenleving. Nieuwe geneesmiddelen, andere energievormen, solide rechtspraak, inzichten in mens en maatschappij, ze vinden allemaal hun oorsprong in academische kennis. De advertentie wordt voor ons gemaakt door Stefan Makkus en Eva Hendrix, studenten van de Willem de Kooning Academie in Rotterdam, en zal vanaf 24 juli verschijnen. Als publiek krijgt u de kans om op uw favoriet te stemmen. Daarnaast zal een vakjury onder leiding van *NRC*-hoofdredacteur Peter Vandermeersch alle inzendingen beoordelen. De publieks- en vakjurywinnaars worden 29 augustus bekend gemaakt. We hopen natuurlijk dat u massaal op onze advertentie stemt: www.nrccharityawards.nl.

Gerbrand Visser
directeur Ubbo Emmius Fonds

Grutto-onderzoek en boek 50 jaar transplantatie-geneeskunde

Op dit moment lopen er twee crowdfundingprojecten: Theunis Piersma zoekt steun voor zijn onderzoek naar grutto's en het UMC Groningen Transplantatie Centrum voor de publicatie van een boek over 50 jaar transplantatiegeneeskunde in Groningen (zie pagina 9). Beide projecten hebben tot nog toe zo'n derde van het streefbedrag behaald. Uw steun is nog van harte welkom!
www.rugsteunt.nl

Opnieuw € 5.000 voor TSC-onderzoek

Kathrin Thedieck (Kindergeneeskunde, UMCG) heeft € 5.000 toegezegd gekregen van Stichting Elise Mathilde Fonds. De hoogleraar doet onderzoek naar Tubereuze Sclerosis Complex (TSC), een aangeboren aandoening waarbij in nagenoeg alle organen en weefsels goedaardige tumoren ontstaan. Ze wil een model ontwikkelen waarmee voorspeld kan worden of een bepaalde kankerbehandeling effect zal hebben. Wanneer dit lukt, is het model ook relevant voor de behandeling van kwaadaardige kankersoorten. Het benodigde bedrag van € 70.000 is nu nagenoeg opgehaald.

Belcampagne Junior Science Masterclass

Er is een groeiende behoefte aan arts-onderzoekers: artsen die patiëntenzorg combineren met klinisch-wetenschappelijk onderzoek, daarmee een brug slaand tussen praktijk en wetenschap. De Junior Scientific Masterclass (JSM) geeft studenten geneeskunde en tandheelkunde daarom de kans zich al tijdens hun studie extra te bekwamen in wetenschappelijk onderzoek. In mei belden de studenten van de UEF-Alumnidesk met alumni om geld op te halen voor het beurzenprogramma van de JSM. De voorlopige opbrengst van de belcampagne is € 20.513. Vorig jaar konden dankzij de belcampagne en aanvullende donaties van de Van der Meer-Boerema Stichting zeven beurzen worden uitgereikt.

Sustainable Entrepreneurship

Stichting PATO (Postacademisch Technisch Onderwijs) heeft € 32.000 toegezegd aan de postacademische masterclass 'Sustainable Entrepreneurship' van de Faculteit Science and Engineering. Deze richt zich op MKB-ers met een afgeronde bèta-opleiding en heeft als doel hen te helpen duurzame innovaties succesvol op de markt te brengen.

Beurzen voor talent uit kansarme landen

In december is weer een acceptgiro- en belcampagne gehouden onder alumni voor het Eric Bleumink Fonds (EBF). Met een beurs van het EBF kunnen studenten uit kansarme landen een masterstudie volgen in Groningen. De voorlopige opbrengst is bijna € 65.000. Een kerstpakkettenactie onder medewerkers van de RUG en het UMCG bracht € 3.225 op. Inzamelacties naar aanleiding van het vertrek van Luut Kroes als directeur Onderwijs en Studenten, het afscheid van hoogleraar alfa-informatica John Nerbonne en het verschijnen van het boek *Professor, bestaat God?* van hoogleraar sterrenkunde Peter Barthel leverden tot nog toe ruim € 1.300 op. Mede dankzij al deze steun kunnen in september vijf nieuwe studenten beginnen met een studie aan de RUG.
www.rug.nl/ebf

'IN KRIMPGEBIEDEN ZIJN OOK DORPEN DIE GROEIEN'
STELLING **HANS ELSHOF** RUIMTELIJKE WETENSCHAPPEN

VOLG ONS OP

University of Groningen Alumni
Alumni of Groningen
University of Groningen Alumni
ug_alumni

Feest: Tien jaar FEB en EBF

Tien jaar geleden fuseerden de Faculteit der Economische Wetenschappen en de Faculteit Bedrijfskunde en ook studievereniging EBF viert haar 10-jarig bestaan. Alle reden voor een feestje. Op **1 september 2017,** van 15.30 tot 00.00 uur, organiseren FEB en EBF voor alle alumni, studenten, medewerkers, docenten, hoogleraren, externe partners en vrienden het lustrumevenement The Next Step. Met muziek, gastsprekers, cabaret, activiteiten voor kinderen, eten en drinken en nog veel meer. Iedereen is welkom, dus voel u vrij uw familie en vrienden mee te brengen naar het feest. Tickets zijn gratis, maar reserveren is noodzakelijk.

WWW.RUG.NL/FEB/NEXTSTEP

Alumnikring Londen

Ook in Londen is een alumnikring gestart. De eerste bijeenkomst was in april en kon rekenen op grote belangstelling. Meer dan 100 oud-studenten kwamen bijeen om onder meer te luisteren naar speeches van Unilever-CEO en UEF-voorzitter Paul Polman, ambassadeur Simon Smits en RUG-voorzitter Sibrand Poppema. Heeft u belangstelling? Kijk dan op WWW.RUG.NL/ALUMNI/KRINGEN.

Kof op woelig water. Door Dirk Piebes Sjollema (1760-1840). Collectie Scheepvaartmuseum Sneek.

Sonttolregisters Online zoekt vrijwilligers

Interesse in puzzelen, geschiedenis en oud handschrift? De RUG en Tresoar, het Fries Historisch en Letterkundig Centrum, zoeken vrijwilligers om mee te helpen bij de invoer van gegevens uit de originele Deense Sonttolregisters in de databank Sonttolregisters Online WWW.SOUNDTOLL.NL. De registers vormen de administratie van de tol die de koning van Denemarken lang hief over de scheepvaart door de Sont, de zeestraat die de Noordzee en de Oostzee met elkaar verbindt. Zij zijn de centrale bron voor de geschiedenis van de zo belangrijke Oostzeehandel. De databank wordt wereldwijd door professionals en amateurs voor onderzoek gebruikt. Hij bevat op dit moment al de gegevens van 1,6 miljoen doorvaarten uit de jaren tussen 1591 en 1857. Het project Sonttolregisters Online kwam mede dankzij steun via het UEF tot stand. Wilt u helpen? Neem dan contact op met Jan Willem Veluwenkamp, j.w.veluwenkamp@rug.nl.

Weekendje Groningen? Combineer het met Zpannend Zernike

Zin om weer eens een dag of weekend in Groningen door te brengen? Kom dan zaterdag **14 en zondag 15 oktober 2017** naar Zpannend Zernike, de Groningse bijdrage aan het Weekend van de Wetenschap.
Twee dagen lang staat dan de stad in het teken van wetenschap, met lezingen van bekende RUG-wetenschappers, demonstraties, amusement en de mogelijkheid om zelf onderzoek te doen. Voor oud, maar vooral ook voor jong. Vragen stellen en antwoorden krijgen. Je verwonderen over wat er nu of straks allemaal kan. In oude en moderne gebouwen van universiteit en hogeschool. Zaterdag en zondag tussen 12.00 en 17.00 uur. De toegang is overal gratis.

Op **zaterdag 14 oktober** vindt Zpannend Zernike plaats in de binnenstad van Groningen: Academiegebouw, Universiteitsmuseum, ERIBA (A. Deusinglaan) en bij De Jonge Onderzoekers (Dirk Huizingastraat). Ook de wetenschapstruck van de RUG is present. Er zijn lezingen, workshops voor kinderen, een wetenschapscafé, rondleidingen door het prachtige Academiegebouw en de talkshow 'Staat van Science' door Bram Douwes. In het proeflab van het Universiteitsmuseum kunnen kinderen als echte wetenschapper aan de slag. Bij ERIBA staat de vraag centraal hoe we gezond oud kunnen worden.

Op **zondag 15 oktober** is iedereen welkom op de Zernike Campus. Duik in de fascinerende wereld van natuurwetenschappen, techniek en energie op KVI-CART, in de Bernoulliborg, bij Science Linx, op het Kapteyn Instituut, bij SRON, Hanzehogeschool, EnTranCe en EnergyBarn.

Overnachten in Groningen in dit weekend? Maak gebruik van de aanbiedingen van het University Hotel (Kleine Kromme Elleboog, zie pagina 31) en het Student Hotel (Boterdiep). Kijk voor het programma en de korting op:
WWW.RUG.NL/ALUMNI/WETENSCHAPSWEEKEND2017

Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap

Prins Jaime de Bourbon de Parme, ambassadeur bij de Heilige Stoel (het Vaticaan) namens het Koninkrijk der Nederlanden, verricht op **6 september 2017** de opening van het Academisch Jaar van de Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap. Alumni zijn van harte welkom.
WWW.RUG.NL/GGW

Industrial Engineering & Management

TBV Lugus viert haar derde lustrum, op **6 oktober 2017**, met een Galadiner en Galabal voor studenten en alumni Op **7 oktober 2017** is er een speciale activiteit voor alumni en masters, met diner en Groningse borrel.
WWW.FACEBOOK.COM/LUGUSLUSTRUM/ en WWW.TBVLUGUS.NL/EVENTS

Geneeskunde

De Medische Alumnivereniging Antonius Deusing bestaat 20 jaar en viert dat op **4 november 2017** met een feestelijk symposium in Groningen over: 'Ons Brein! Wat doet dat met ons?' Met lezingen, workshops, klinische lessen, schilderkunst, muziek, een borrel en diner en veel meer. Daarnaast komt er in het najaar een Jaardiner alumni geneeskunde met de afstudeerjaren 1998 t/m 2002. WWW.ANTONIUSDEUSING.NL

Europese talen en culturen

Groninger Alumnivereniging Jafet houdt op **11 november 2017** de jaarlijkse alumnidag, met lezingen, een diner en natuurlijk de mogelijkheid bij te praten met studiegenoten. Iedereen die ETC, RTC, STC of een andere verwante studie heeft gedaan is van harte welkom. Volg ons op Facebook of WWW.GAVJAFET.NL.

Rechtsgeleerdheid

Save the date! Op **17 november 2017** organiseert de Faculteit Rechtsgeleerdheid een kennismiddag voor alumni rond het thema (schade na) gaswinning. Naast een plenaire sessie en een workshopcarrousel, waarbij het thema vanuit verschillende rechtsgebieden benaderd wordt, is er ruim gelegenheid tot bijpraten en netwerken. Meer informatie binnenkort op
WWW.RUG.NL/RECHTEN/ALUMNI

Bijeenkomsten alumnikringen

2 oktober 2017 't Gooi
9 oktober 2017 Twente
18 oktober 2017 Brussel

Kijk voor actuele informatie, locaties en andere bijeenkomsten op WWW.RUG.NL/KRINGEN en WWW.RUG.NL/ALUMNI/AGENDA.

'SCIENCE LITERACY, OR TO "THINK LIKE A SCIENTIST", IS A WAY TO COUNTER TODAY'S RAPID SPREAD OF ONLINE MISINFORMATION'
STELLING **BARBARA MIZUMO TOMOTANI** SCIENCE AND ENGINEERING

Comenius Middle East Leadership Course. Vragen stellen en vrijuit spreken

Michael Hienkens studeerde Rechten aan de Rijksuniversiteit Groningen en werkt als Directeur Kredietadvies bij ABN AMRO MeesPierson. Zijn dagelijkse werk in Utrecht en soms Amsterdam is druk en hectisch. Afgelopen jaar volgde hij de nieuwe Middle East Leadership Course van Comenius Leergangen en bezocht hij achtereenvolgens Jeruzalem, Amman en Teheran: “Een achtbaan aan indrukken, en eigenlijk te kort.”

Een advertentie van Comenius Leergangen vorig jaar viel samen met de behoefte van Michael Hienkens aan meer reflectie en verdieping. “Ik wilde buiten de gebaande paden treden. In de turbulente bancaire sector is het goed om je te verdiepen in de wereld om je heen, de wereld buiten de muren van de bank. Open je ogen en kijk hoe het anders kan, inspiratie opdoen en mee terug nemen naar ABN AMRO. Daar word je beter, sterker van. Het Midden-Oosten trok al langer. Actuele en complexe (leiderschap) thema’s van ‘daar’ spelen ook ‘hier’. Dat een beetje proberen te begrijpen was de essentie van deze leergang.”

Wat zie je nu eigenlijk?

Op reis gaan met Comenius Leergangen is zoveel meer dan een reis, zegt Hienkens. “Het is een journey en een proces, waarbij je in een half jaar tijd ontzettend veel leert. Je verdiept je in belangrijke thema’s, raakt in gesprek met mensen met een totaal andere achtergrond en met de andere deelnemers reflecteer je samen op wat je leert en meemaakt. En dat doe je in conflictgebieden als Jeruzalem, Amman en Teheran, waar de dagelijkse werkelijkheid schuurt. Dat levert ervaringen en inzichten op die je de rest van je leven meedraagt, privé en op je werk.”
Alles bij elkaar was het een mooie combinatie van academische kennis over het Midden-Oosten, de cultuur en de verschillende geloofsstromingen en intensieve onderlinge gesprekken. “Open, betrokken en samen, zonder iets te moeten. Wat ik leuk vond is dat de directeur van Comenius Leergangen Pieter-Matthijs Gijsbers als deelnemer mee ging om deze eerste Middle East Leadership Course zelf te ervaren. En als kunsthistoricus gaf hij met zijn verhalen over wat je nu eigenlijk ziet en hoe je moet kijken een extra dimensie.”

Vragen stellen zonder oordeel

Comenius Leergangen hecht veel waarde aan het stellen van vragen zonder oordeel, leerde Hienkens: “Het gaat erom dat je de ander leert kennen, zijn drijfveren doorgrondt en beter begrijpt waarom iemand doet wat hij doet en handelt zoals hij handelt. Zo kom je misschien dichter bij elkaar te staan. Juist in Jeruzalem zie je de verschillen, de overeenkomsten en het conflict bijna in één oogopslag binnen een paar vierkante kilometer. Het is een prachtige locatie om dat allemaal (een beetje beter) te doorgronden en begrijpen.”

De groep woonde een lezing bij in een klassieke orthodoxe Thoraschool waar studenten worden opgeleid in uitleg van de Talmoed en tot rabbi. “Prachtig om enigszins te begrijpen hoe de Joodse wetten in elkaar zitten en wat ze betekenen voor het dagelijkse leven; iedere handeling brengt je of dichter of verder af van God. En daarmee kan het orthodoxe geloof dwingend of zelfs dogmatisch worden. Dat zie je in alle religies. Maar het begint ermee dat je probeert te begrijpen waar het vandaan komt. En dat je vragen stelt in plaats van direct te oordelen. En dat laatste is gemakkelijk en wordt snel gedaan. Maar als je dagelijks te maken hebt met reële dreiging en dat het bestaan van je land niet wordt erkend, of aan de andere kant, je gebieden worden bezet, is dat een heel andere werkelijkheid. En ook daar willen mensen ‘gewoon’ graag dat hun kinderen gezond en gelukkig opgroeien, een baan vinden, gezondheidszorg. Kortom, uitzicht op een toekomst met vrede in plaats van geweld en uitzichtloosheid.”

> “Prachtig om enigszins te begrijpen hoe de Joodse wetten in elkaar zitten en wat ze betekenen voor het dagelijkse leven.”

Het verhaal van de vrede

Een inzicht dat hem raakt in zijn eigen leiderschap kwam nadat een deelnemer had verteld over een conferentie die hij jaren geleden bezocht. Een van de sprekers toen was Perez, onder andere oud-president en premier van Israël. Hienkens: “Perez vertelde over zijn Verhaal van de Vrede. Om dat verhaal te kunnen vertellen moet je je eerst goed in de ander verplaatsen en proberen te begrijpen wat voor de ander belangrijk is. Dat betekent dat je per definitie een stukje van je eigen positie ‘opgeeft’ ten behoeve van de ander. Je hebt voor dat verhaal meer woorden nodig: het past niet in een tweet van 140 tekens. Daardoor wordt je verhaal minder krachtig. Het ligt nu eenmaal vaak genuanceerder. We leven in een tijd waar weinig ruimte is voor dialoog en nuance. Alles ligt meteen op straat en je moet direct je mening klaar hebben. En toch, was zijn boodschap, blijf zoeken naar dat verhaal, naar de nuance.”

Vrijuit spreken

Om zoals Perez vrijuit te spreken is moed nodig. “Meer woorden dus, en soms ook zonder dat je een alternatief hebt. Dat vraagt ook een actieve houding van de luisteraar. Om te luisteren, vragen te stellen, en niet meteen te oordelen. Dat wil ik ook in onze eigen organisatie stimuleren. Dat mensen zich uiten, vrij voelen om hun mening te geven. Over nieuwe kansen, andere werkwijzen, hun zorgen en dilemma’s. Alleen zo kunnen we iedere dag het beste voor de klant doen. Het klantbelang centraal stellen is geen loze boodschap. Het vereist een zeer gerichte houding om alles wat we in ons hebben te richten op wat voor de klant het beste is. En dat is ook nee durven zeggen, of een andere mening hebben. Alleen dat levert toegevoegde waarde op lange termijn op die bijdraagt aan onze bank.
En aan de sector.”

Scherper beeld

De Middle East Leadership Course heeft hem veranderd, merkt hij. “Mijn beeld is scherper geworden en ik maak me minder druk over kleine dingen. Ook op kantoor kunnen we ons druk maken over kleine veranderingen of verworvenheden. Maar als je een paar honderdduizend vluchtelingen in het Amman Refugee-kamp hebt gezien, realiseer je je hoe goed we het hier hebben. Maar ook de veranderingen hier zijn reëel. In de bank, in de sector. En dat kunnen mensen als bedreigend ervaren. Daarmee is ook die werkelijkheid een reële en ga ik daar met mijn team over in gesprek. Ik ben ook meer gaan zeggen wat ik van dingen vind. Ik spreek mensen directer aan. En dat werkt, ik krijg er positieve reacties op.”

Terugkijkend trekt hij parallellen tussen zijn werk en de reis. “Welke positie, welk belang kies je? Door de leergang ben ik verder overtuigd van mijn rol en vertrekpunt om steeds dat grotere belang te kiezen. Met open vizier. Daar mijn mening over te geven, te spreken en mensen in mee te nemen. Alleen zo krijg je een echt tevreden klant, een goede bank, een goede sector. Niet bang te zijn voor je eigen positie, maar vertrouwen op wat je zelf wil veranderen. Op je eigen keuzes. En dat doen.”

Comenius
Middle East
Leadership Course
Wijs en mensgericht leiderschap

3 modules van
4 aaneengesloten
dagen en
4 reflectiemomenten.
Jeruzalem, Amman,
Teheran en
Nederland.

Startdata
15 juni 2017
7 december 2017

Comenius
Met behulp van onze Leergangen groeit bij u ruimte voor verwondering en reflectie.

En krijgt bezieling weer de plek die ze verdient.

Meer weten? Kijk op comeniusleergang.nl

Comenius

PORTRETTEN

WWW.RUG.NL/PORTRETTENGALERIJ

Sinds de stichting in 1614 heeft de Groningse universiteit de traditie dat het portret van emeriti-hoogleraren wordt aangeboden aan de alma mater. Inlichtingen over schenking van portretten:
Rolf ter Sluis, directeur Universiteitsmuseum, r.ter.sluis@rug.nl.
Meer afbeeldingen staan op www.rug.nl/portrettengalerij.

G. (Gerardus) van der Leeuw

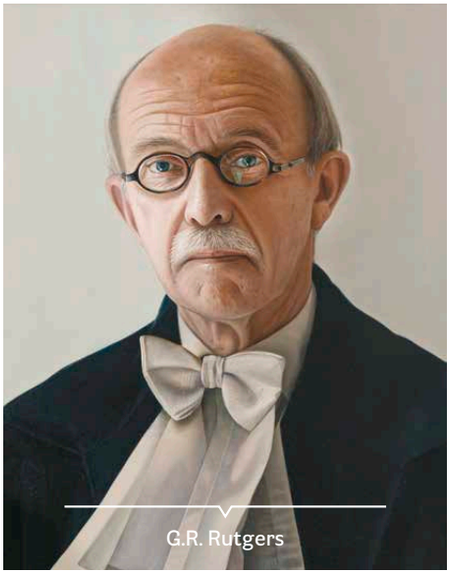
Geschiedenis der godsdiensten en de geschiedenis van de leer aangaande God (1918-1945)
Encyclopedie van de godgeleerdheid (1922-1945)
Oud-Egyptische taal- en letterkunde (1927-1945)
Door Annemarie Busschers

G.R. (Rob) Rutgers

Privaatrecht, in het bijzonder het burgerlijk procesrecht (1982-2005)
Door Enrique Collar

G. van der Leeuw

G.R. Rutgers

ORATIES

WWW.RUG.NL/NEWS-AND-EVENTS

Tenzij anders vermeld beginnen oraties om 16.15 uur. Meer informatie: afdeling Communicatie, tel. (050) 363 4444, communicatie@rug.nl of raadpleeg de rubriek 'Nieuws en agenda' op www.rug.nl.

Wijzigingen en vergissingen voorbehouden.

Science and Engineering

12 september 2017
prof. dr. H.B. (Bart) Verheij
Kunstmatige intelligentie en argumentatie

17 oktober 2017
prof. dr. S. (Simon) Verhulst
Evolutionaire biologie van veroudering

24 oktober 2017
prof. dr. M.J.H. (Martien) Kas
Behavioural Neurosciences

Medische wetenschappen

7 november 2017
prof. dr. E.W. (Eelco) Hoving
Kinderneurochirurgie

28 november 2017
prof. dr. A. (Annemieke) Hoek
Voortplantingsgeneeskunde i.h.b. reproductieve gezondheid

Rechtsgeleerdheid

26 september 2017
prof. mr. dr. S.A.J. (Solke) Munneke
Staatsrecht

10 oktober 2017
prof. dr. ir. A.G.(Arjan) Bregman
Bouwrecht

Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

3 oktober 2017
prof. dr. J.W. (Jan-Willem) Strijbos
Leren en Instructie

14 november 2017
prof. dr. S. (Stynke) Castelein
Herstelbevordering bij ernstige psychische aandoeningen

Wijsbegeerte

31 oktober 2017
prof. dr. M. (Martin) Lenz
Geschiedenis van de filosofie

Letteren

12 december 2017
prof. dr. O.J. (Oliver) Moore
Chinese taal en cultuur

32e JAARGANG – 2e NUMMER/JULI 2017 – ISSN 0921-1721

COLOFON

WWW.RUG.NL/BROERSTRAAT5

Broerstraat 5 is een gratis kwartaalmagazine voor alle afgestudeerden, gepromoveerden en relaties van de RUG, inclusief oud-cursisten van de Academische Opleidingen Groningen.
Broerstraat 5 wil ertoe bijdragen dat het contact tussen de universiteit en iedereen die daar onderwijs heeft gevolgd in stand blijft en zo mogelijk intensiever wordt. Heeft u opmerkingen of ideeën? Laat het ons weten!

Redactie
Fenneke Colstee-Wieringa
Josca Westerhof
Bert Wolfkamp

Hoofdredactie
Fenneke Colstee-Wieringa

Redactieadres
Redactie Broerstraat 5
Postbus 72
9700 AB Groningen
Telefoon (050) 363 52 36
redactieB5@rug.nl

Ontwerp en lay out
In Ontwerp, Assen

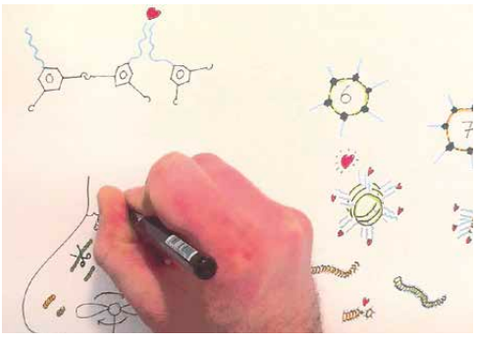
Druk
Zalsman
Oplage 87.000

Adreswijzigingen
Indien u wijzigingen wilt doorgeven of contact niet op prijs stelt, kunt u zich wenden tot:

Alumnirelaties RUG
Telefoon (050) 363 77 67
alumni@rug.nl of via
www.rug.nl/alumni/wijzigingen

De RUG hecht veel waarde aan contact met oud-studenten. Conform de Wet Bescherming Persoonsgegevens gaat de universiteit zorgvuldig met adresgegevens om.

De oorsprong van het leven

Omdat het Nederlandse publiek veel vragen heeft over 'De oorsprong van het leven – op aarde en in het heelal', is het Origins Center opgericht. Hierin bundelen wetenschappers van Nederlandse universiteiten hun onderzoek op deze gebieden.

René Fransen schreef een reeks artikelen over het aandeel van RUG-onderzoekers.

Op ScienceLinx plaatste hij de volgende serie:

1 Nieuw centrum onderzoekt oorsprong van leven en het universum
2 Evoluerende moleculen tonen hoe leven werkt
3 Leven bouwen via synthetische biologie
4 De gebroken symmetrie van het leven
5 Leven tussen de sterren
6 Oorsprongsvragen voor de computer

WWW.RUG.NL/SCIENCELINX-ORIGINS

Uw studententijd herbeleven en genieten in hartje Groningen?

Boek nu een drie daags weekendarrangement en beleef Groningen zoals u dat vroeger ook heeft gedaan en verblijf in hartje centrum in het University Hotel Groningen.

€ 79,50 *per persoon*

Het arrangement
- 2x overnachting op een comfortabele kamer
- 2x ontbijtbuffet

Op basis van een tweepersoonskamer, toeslag één persoon 17,50 p.p.p.n.

Boek nu extra voordelig!
Boek nu met de speciale inlogcode en maak gebruik van dit voordelige arrangement.
Ga naar online reserveren en dan naar boeken met toegangscode (rechts bovenin het scherm) en gebruik de code: *Alumni*

rijksuniversiteit groningen
university hotel

Kleine Kromme Elleboog 7-b
9712 BS Groningen
t (+31) (0)50 - 3113424
e hotel@rug.nl
www.universityhotel.nl

rijksuniversiteit groningen

i shop

The University of Groningen is committed to sustainability.
These items are produced with love for people and planet.

Like us on facebook!
www.facebook.com/universiteitswinkel

€ 19,95

Powerbank
Powerbank-oplader van hout,
2200 mAh. Stroomsterkte:1A

Stropdas:
De enige, echte RUG stropdas!

€ 24,95

Vintage documententas
Vintage canvas documententas,
100% organisch katoen.
Schoudertas met groot ritsvak.

€ 19,95

Bestel via onze webshop: www.rug.nl/winkel

iShop
Oude Kijk in 't Jatstraat 19
www.rug.nl/winkel

T (050) 363 27 00
F (050) 363 72 00
E universiteitswinkel@rug.nl

www.rug.nl/winkel

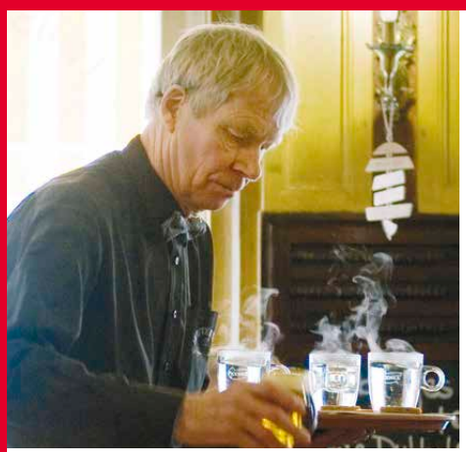
Deze twee psychologen brachten hun werkzame leven door op plekken die je eerder met vrije tijd of een tropische vakantie associeert: de kroeg en Suriname. De een werd ober toen er geen werk meer was in de psychologie, de ander specialist in seks- en relatievraagstukken.

ELLIS ELLENBROEK

RETOURADRES: RUG/A&F, POSTBUS 72, 9700 AB GRONINGEN, NEDERLAND

COEN VAN UHM (68)

STUDIE psychologie 1969-1978 **WAS** kelner bij Huis de Beurs in Groningen **FAMILIE** getrouwd met Gabriëlle (58); kinderen Ruth (23) en Juliette (21); uit eerder huwelijk Lieke (34) en Marin (31) en Max (29); drie kleinkinderen en twee op komst **HUIS** Eengezinswoning aan rand centrum Groningen **MAANDINKOMEN** ca. 1000 euro netto (AOW en aanvullend pensioen)

‘Grafische vormgeving kwam er uit de beroepentest. Ik snapte er niks van. Ik had geen enkele affiniteit met vormgeving. Ik had een hoog cijfer voor Frans en ging Frans studeren. Maar wat waren de colleges schools! Ik maakte snel vrienden op Selwerd 2, de studentenflat die dat jaar voor het eerst bewoond werd. Allemaal eerstejaars, sommige deden sociale wetenschappen, daar ging het allemaal zo losjes, facultatief, ik was er jaloers op. Ik ben overgestapt op psychologie.

Ik liep stage bij een orthopedische instelling voor minderjarige meisjes, bij een psycholoog die een promotieonderzoek deed. Daarna heb ik bij een koepelorganisatie van jeugdzorginstellingen gewerkt aan een onderzoek. Vervolgstudies konden niet doorgaan vanwege bezuinigingen. Ik solliciteerde hier en daar nog op functies die bij mijn studie aansloten en ben toen gaan werken in De Brasserie, een mooie zaak die niet meer bestaat. Ik moest een baan hebben, er was een kind op komst. In 2006 ging ik naar Huis De Beurs. Iemand had tegen de toenmalige exploitant gezegd: Die vent moet je aannemen, die neemt veel volk mee. En zo ging het ook.

Ik werkte vier dagen per week. Alleen tijdens kantooruren. Nooit ’s avonds, nooit in het weekend, nooit op woensdag. Misschien klinkt het aanmatigend, maar ze zagen mij als het gezicht van Huis De Beurs. Huisvrouwen, kunstenaars, de mannen van de milieudienst, dubieuze zakenlui of Ommelanders, met iedereen wist ik om te gaan, telkens ontstond er een kort contact. Zou kunnen dat mijn studie psychologie daar toch aan bijgedragen heeft. Ik had ook een zwak voor de studenten waarmee ik werkte. Vorig jaar is de zaak overgenomen, en ontstond er een bedrijfscultuur die de mijne niet was. Aanvankelijk zou ik pas op 27 oktober stoppen – mijn verjaardag –, en dan nog een dag in de week blijven werken, maar daar heb ik van af gezien. Mijn laatste dag, in april, was fantastisch. Ik was die dag vrijgesteld. Ik heb mijn fuchsia-kleurige kostuum aangetrokken en daar de hele dag rondgelopen. Ik had plezier in mijn werk. Ik zou alles zo weer overdoen. Toch heb ik het nog geen moment gemist.’

coenvanuhm.blogspot.nl

GLENN LECKIE (66)

STUDIE psychologie 1970-1977; promotie in 2010 over angstverwerking **IS/WAS** directeur Stichting Lobi, universitair docent, consultant in eigen praktijk **FAMILIE** getrouwd met Nesta (66); zoon Jason (39) en dochter Vanessa (37); drie kleinkinderen **HUIS** vrijstaand huis in Paramaribo **MAANDINKOMEN** ca. 1200 euro netto (uit werk, AOW en pensioen)

‘What makes people tick? Die vraag interesseerde me al vroeg. Ik had over Freud gelezen en dacht: Dát is wat ik wil. Met een beurs kon ik naar Nederland, mijn vriendin – nu vrouw – was me al een jaar eerder voorgegaan, voor een studie Engels aan de RUG. Wij wilden terug naar Suriname. Dat was bijzonder. Iedereen uit Suriname wou in Nederland blijven. De mensen hebben ons voor gek verklaard. Iemand van de gemeente Groningen belde nog: Weet u dat zeker, meneer Leckie, dat u dat wilt? We zaten in een bijna leeg vliegtuig terug. De welvaart in Suriname is misschien niet te vergelijken met die in Nederland, maar het welzijn is beter, het klimaat, hoe de mensen met elkaar omgaan, het eten. We wilden wat betekenen voor het land. En we wilden onze kinderen hier laten opgroeien.

Ik ging werken bij het Medisch Opvoedkundig Bureau in Paramaribo, waar ik kinderen en adolescenten met gedragsproblemen zag. Mijn eerste salaris was lager dan de beurs die ik in Nederland kreeg! Na zes jaar werd ik directeur van de Stichting Lobi, Surinaams voor liefde. Ik was daar al counselor, alle mensen met seksuele problemen werden naar mij verwezen. Lobi is een stichting voor een verantwoord liefdesleven, breder dan seksualiteit, al is dat laatste wel waar ze mij op verjaardagsfeestjes het meest naar vragen!

Ik ben met pensioen, maar werk nog volop. Ik heb een adviespraktijk. Patiënten worden naar mij verwezen, nog altijd veel adolescenten, en ik doe consultancyopdrachten. Als er iets speelt rond seksualiteit komt men bij mij. Pas nog belde een krant voor commentaar op het escortbureau voor vrouwen dat in mei in Suriname van start is gegaan. Ik geef ook colleges op de Anton de Kom Universiteit.

Ik ben een workaholic, ik heb nooit langer vakantie kunnen houden dan twee weken. Als ik niet werk, ben ik niet gelukkig. Niemand gelooft dat ik 66 ben, ikzelf ook niet. Men schat mij voor in de vijftig. We houden van gezond eten, ik ben een vitaminefreak. En we bewegen veel. We zijn dol op dansen, wekelijks dansen we de salsa.’